

**UNIVERZITET U SARAJEVU  
FILOZOFSKI FAKULTET  
ODSJEK ZA ORIJENTALNU FILOLOGIJU**

**POETIKA NEOKLASICIZMA U POEZIJI AḤMADA ŠAWQĪJA  
(ZAVRŠNI DIPLOMSKI RAD)**

**Kandidat: Hamza Kurtanović**

**Mentor: Doc. dr. Mirza Sarajkić**

**SARAJEVO, 2018.**

## SADRŽAJ

UVOD.....	3
1. FENOMEN NEOKLASICIZMA U ARAPSKOJ KNJIŽEVNOSTI .....	5
2. AḤMAD ŠAWQĪ: PREDVODNIK ŠKOLE NEOKLASICIZMA .....	8
2.1. Šawqī i kontekst neoklasicizma.....	10
3. TRADICIJA KAO SAKRALNOST U ŠAWQIJEVOJ POEZIJI .....	14
4. KULT IDEALNE FORME U ŠAVQIJEVOM PJESNIŠTVU .....	17
5. ŽANROVSKE I TEMATSKE OSOBENOSTI U ŠAVQIJEVIM DJELIMA .....	21
5.1. Tematska unovljenja .....	25
6. PODRAŽAVANJE KANONSKIH PJESNIKA KAO NORMA .....	28
6.1. Tematsko posuđivanje Šawqīja od al-Buḥturīja.....	30
6.2. Način preuzimanja pjesničke teme .....	38
6.3. Podražavanje u poeziji o poslaniku Muhammedu, a.s.....	40
ZAKLJUČAK .....	41
SAŽETAK NA ARAPSKOM JEZIKU .....	42
IZVOR I LITERATURA:.....	43
APPENDIX.....	44

## UVOD

Arapska književnost, njeni autori i djela često bivaju zanemareni u odnosu na svjetsku književnost. Činjenica je da orijentalno-islamska civilizacija, a time i arapska književnost kao njen neodvojiv dio, bivaju često tumačeni kroz prizmu orijentalizma. Takvo viđenje, a u konačnici i istraživanje te književnosti, za rezultat nema ništa negoli udaljavanje od nje i postavljanje na margine svjetske književnosti.

Neminovno je naša odgovornost tu „nepravdu“ ispraviti i barem ponuditi ispravne postulate kojima se mogu služiti buduće generacije u cilju pravilnog i naučno prihvatljivog pristupa ovoj bogatoj književnosti. Na sebi svojstven način, arapska književnost je neotkriveno blago posebne vrijednosti i osebujne estetike. Sa sigurnošću možemo kazati da u arapskoj književnosti, uprkos nedvojbenoj genijalnosti koju u sebi nose djela kao „*Hiljadu i jedna noć*“, postoji mnogo vrijednih djela koja su marginalizirana, prvenstveno zbog nedostatka želje za istraživanjem drugog i drugačijeg.

Neoklasicizam u arapskoj poeziji općenito, odnosno pjesnik Aḥmad Šawqī (Ahmed Ševki) posebno, tek su kap u moru primjera koji treba da pokažu specifičnu vrijednost arapske književnosti. U općem smislu ovaj rad predstavlja izučavanje arapske književnosti, a u užem smislu je to izučavanje neoklasicizma i Aḥmada Šawqīja kao jednog od najvažnijih pjesnika tog pravca u modernoj arapskoj književnosti. Ovog autora i poeziju koju je pisao prikazat ćemo slojevito i u kontekstu koji podrazumijeva vraćanje u prošlost arapske književnosti. Sve to s namjerom da se stvaralaštvo ovog autora prikaže na način dostojan tumačenju svakog arapskog autora iz bilo kojeg perioda.

Predmet istraživanja ovog rada je analiza poetike neoklasicizma u poeziji egipatskog pjesnika Aḥmada Šawqīja. Razmotrit ćemo frekventnost elemenata neoklasicističke poetike u njegovoj poeziji, kao i eventualna odstupanja od iste.

Kao korpus za ovaj rad koristili smo Šawqījevu zbirku poezije *Šawqīyyāt*. Ta je zbirka objavljena u Kairu 1898. godine. Razlog odabira ove zbirke je praktičan i jednostavan. Gotovo sav pjesnički opus Šawqīja je uvršten u jedan od četiri toma ove zbirke. Istovremeno, rad i istraživanje na cijeloj zbirci omogućava nam uvid u široki tematski dijapazon kojim se bavio autor, te omogućava da ponudimo one pjesme koje prema nama najbolje predstavljaju Šawqīja

kao najznačajnijeg pjesnika arapskog neoklasicizma. Poredeći tematske elemente ovog pjesnika sa pojedinim pjesnicima klasičnog perioda arapske književnosti dobit ćemo još jasniji uvid u stvaralaštvo Aḥmada Šawqīja.

Cilj ovog rada jeste pokazati temeljna poetička načela koje je Šawqī promovirao u svom velikom pjesničkom opusu. Želeći da ostvarimo navedeni cilj najprije ćemo definirati neoklasicizam (s osvrtom na evropski neoklasicizam), navesti glavne autore arapskog neoklasicizma, te odrediti Šawqījevo mjesto unutar tog pravca. Nakon toga ćemo se fokusirati na analizu osnovnih poetičkih načela u stvaranju Šawqījevog neoklasicističkog pjesništva. Također, ponudit ćemo prijevod jednog broja reprezentativnih pjesama uz komentar, te na taj način zaključiti rad o ovom velikom pjesniku arapske književosti.

# 1. FENOMEN NEOKLASICIZMA U ARAPSKOJ KNJIŽEVNOSTI

Pojam neoklasicizma podrazumijeva književna djela i djelovanje pisaca koji svoje uzore nalaze u klasičnoj književnosti. „U različitim sredinama književnost tog vremena nazivala se i različitim imenima: *neoklasicizam* (npr. u Engleskoj), *pseudoklasicizam*; *klasicizam* i *prosvjetiteljstvo*; *racionalizam*; *predromantizam*; *književnost osamnaestoga stoljeća* i sl.“<sup>1</sup> Neoklasicizam se formirao na temelju uvjerenja da nema ništa savršenije i ljepše od klasične kulture. Zbog toga se i težilo postizanju nivoa koji je klasicizam dosegao, bez tendencije da se traže novi principi pored postojećih, savršenih primjera koji su već utvrđeni. Zbog toga se i neoklasicizam u arapskoj književnosti oslanja na klasični period i njegove autore. Težnja da se dosegne taj nivo prevladava u odnosu na bilo kakav individualni iskorak i imaginacijski poduhvat koji nije kontroliran.

Također, neoklasicizam predstavlja povratak arapskom nasljeđu prošlosti i označava prvu fazu modernog književnog preporoda – fazu u kojoj su moderni Arapi utvrđivali svoj kulturni identitet u svijetu kojem su prijetile različite vanjske sile.<sup>2</sup> Taj povratak nasljeđu se može tumačiti i posmatrati dvojako. Možemo ga posmatrati kao vrlinu Arapa koji su nastojali na taj način sačuvati narušeni identitet, ili bolje kazano vratiti ga na mjesto koje mu pripada. Ipak, ne može se ne primijetiti da je to djelimično i zbog zastoja u naučnom, književnom i svakom drugom progresu. Zbog toga je i jasno zašto neki autori smatraju da je ovaj period prekretnica nakon kojeg se arapski narodi u cjelini bude i kulturno uzdižu.

Jedna od najvažnijih osobina književnosti neoklasicizma bila je briga o pravilima i normama, naglasak na disciplini u umjetnosti. Urođeni talenat pjesnika je zahtijevao trening i mogao je usavršiti tajne pjesničke umjetnosti na način da izučava i imitira radove starih autora. Vjerovanje u poredak i ispravnost se ogledao u neoklasicističkom principu dekoruma (latinski: *pristojnost*), koji se odnosi na obavezu pisca da koristi one elemente dikcije i kompozicije koji su smatrani odgovarajućim za svaki žanr, odnosno da su oblik i sadržaj adekvatni jedno drugome. Naglasak neoklasicizma na principima i pravilima koji vode do uspješne kreacije ne znači i slijepo pridržavanje istih.

---

<sup>1</sup>Ivan Bošković, *Hrvatska književnost neoklasicizma i romantizma*, Filozofski fakultet Split, Split, 2007., str. 6.

<sup>2</sup>Vidjeti opširnije: Mustafa Badawi, *A Critical Introduction to Modern Arabic Poetry*, Cambridge University Press, New York, 1975., str. 15.

Do pojave neoklasicizma u arapskom svijetu dolazi krajem 18. i početkom 19. stoljeća. Razlozi su višestruki, ali vjerovatno je najvažnija potreba da se naglasi veličina i sjaj arapske kulture. Arapi ovog perioda imali su naglašenu potrebu poistovjetiti se sa zlatnim periodom njihove književnosti, odnosno klasičnim periodom. U procesu poistovjećivanja u književnosti je neminovno došlo do djelimičnog oponašanja. To se dešavalo daleko više na polju forme negoli sadržaja. Razumije se onda da je to vraćanje klasičnim uzorima bilo prevashodno na nivou forme, pri tome ne uzimajući formu kao manje značajnu u odnosu na sadržaj.

„Krajem 18.stoljeća pesnici su sastavljali prvenstveno panegirične pesme posvećene prinčevima, vladarima, moćnicima uopšte, što je imalo za posljedicu da su izražavali ne sopstvene misli, već ono što su moćnici željeli da čuju. Tako je u Egiptu ožvjljen pokret koji će u historiji arapske književnosti ostati zabilježen kao „neoklasični“. Pesnici ovog pravca nazivaće se *muhafizun* (konzervativci). Oni su, uistinu, smatrali da je klasična poezija, kasida, dostigla najviši stepen i da je ona ideal na koji se treba ugledati. Držali su se niza pravila kodifikovanih u prošlosti, odnosno načela i modela arhaične poezije. Započinjali bi sastav plemenitom ljubavlju (gazal) i kada bi izabrana tema bila udaljena od ljubavi.“<sup>3</sup>

Potom bi se izražavali kao da žive u prvim stoljećima islama opisujući život proveden usred pustinje kao da su nastavili živjeti na način na koji su živjeli njihovi preci. Opisivali bi ljepotu i vrline voljene potpuno isto kao što su to činili drevni pjesnici poredeći, naprimjer, žensko tijelo s hitrim i gipkim tijelom gazele, a lice s punim mjesecom, pretvarajući slike tipične za klasičnu tradiciju – pustinju, šatore, dine, gazele – u simbole modernih značenja.

Pjesnici neoklasicizama se primarno ugledaju na klasično doba arapske književnosti, ali oni ga „ne preslikavaju“ iz nepostojanja dovoljno imaginacijske snage autora. Ustvari, autor se ostvaruje i pokazuje svoje umijeće na način da se blagonaklono „takmiči“ sa tradicijom, ovjekovječenom u liku klasičnih pjesnika i njihovih djela. Stoga, on puni kapacitet pokazuje tek u saglasju sa klasicističkim ostvarenjima, a nikako kao pojedinac koji izlazi iz tih okvira i pokušava se sukobiti s njima. Istovremeno, neoklasicizam u arapskoj književnosti koji se dešava prilično kasno u odnosu na globalna kretanja, iznjedrio je autore koji pokušavaju pribjeći neoklasicističkom načinu stvaranja, ali i koji se ne mogu u potpunosti oduprijeti stvarnosti i dešavanjima oko njih. Upravo zbog toga je takav neoklasicizam „progresivan“, budući da autori

---

<sup>3</sup>Izabela Kamera d'Aflito, *Savremena arapska književnost*, Zavod za udžbenike, Beograd, 2012.,str. 104.

ne stvaraju uvijek slijepo i podražavački, već uzimaju sebi za pravo i povremeno traže motive u prirodi ili historiji. Na taj način, oni su izražavali duh epohe, koji je težio odbijanju evropskih kolonijalističkih ambicija.

## 2. Aḥmad Šawqī: PREDVODNIK ŠKOLE NEOKLASICIZMA

Aḥmad Šawqī (1868 – 1932) je nesumnjivo najveće ime neoklasicizma u arapskoj književnosti, ali i jedan od najčuvenijih modernih arapskih pjesnika.

Arapski kritičari i književni historičari hiperbolično govore o Šawqīju, pa ga porede i sa Šekspirom, s jedne strane, te sa Mutanabbījem ili Ma'arriyem. Najrazumnije je, kako to kaže Badawi, istaknuti da je „Šawqī najveći pjesnik moderne arapske poezije“.<sup>4</sup>

Aḥmad Šawqī je obrazovan u modernim i sekularno orijentiranim školama u Egiptu. Nakon što je završio srednje školovanje studirao je pravo i prevođenje na Pravnom fakultetu, te je 1887. godine poslan od strane kediva Tawfīqa u Francusku da studira pravo na Univerzitetu u Montpellieru. Po povratku u Egipat 1891. godine, imenovan je na visoku poziciju u sudu postavši i omiljeni pjesnik kediva 'Abbāsa. Najčešće je pisao panegirike u službenim prilikama poput godišnjice 'Abbāsovog stupanja na prijestolje. Izražavao je službenu politiku kediva u svojim pjesmama hvaleći osmanskog sultana i kritizirajući britansku politiku u Egiptu. Većinu svog vremena provodio je u svom uredu u sudu, gdje je bio više od dvadeset godina, a koji mu je osigurao prestiž i moć, ali istovremeno ga koštao i nekih sloboda. Osim toga, Šawqī je pisao i poeziju koja nije imala prigodničarski i utilitarni karakter. Kada je izbio Prvi svjetski rat, Šawqī je „platio“ svoju odanost egipatskim vladarima izgnanstvom u Tursku, a potom u Španiju u Barcelonu, gdje je ostao sve do završetka sukoba. Po okončanju rata, Šawqī se vratio u Egipat.<sup>5</sup>

Ako govorimo o Šawqījevom stavu prema okupatorima, možemo kazati da je u početku bio izrazito antibritanskog stava. U jednoj pjesmi napao je Lorda Kromera koji je oličavao despotsku vlast Engleza. On je bio britanski konzul u Egiptu, postavio je sistem vlade koji je kasnije nazvan „veiled protectorate“, odnosno prikriveni protektorat.

*Da li je ovo vaše doba, ili Ismailovo?*

*Da li si ti faraon koji upravlja dolinom Nila?*

*Ili si apsolutni monarh ovdje u egipatskoj zemlji,*

---

<sup>4</sup> Mustafa Badawi, *A Critical ...*, op. cit., str.29.

<sup>5</sup> O detaljnoj Šawqījevoj biografiji vidjeti opširnije: Mustafa Badawi, *A Critical ...*, op. cit., str.29.-31.

*Koji nikada ne pita i kome se ništa nikada ne traži?*<sup>6</sup>

Tokom egzila povećao se njegov interes za špansko-arapske pjesnike, posebno Ibn Zaydūna, te je pisao pjesme prisjećajući se slave minule arapske civilizacije u Španiji i opisujući ono što je preostalo. U toj je poeziji, poput Barūdija, iskazivao i duboku nostalgiju za Egiptom.<sup>7</sup>

Generalno govoreći, neoklasični pjesnici bili su u pravilu naročito blagonakloni vladarima. Razlog za to je dvostran. Kao prvo, ulagali su velike nade u to da je njihov rad uvijek za dobro domovine. Drugi razlog je čisto pragmatičke i egzistencijalne prirode, kao vid poslovne obaveze i prilike koju su nastojali iskoristiti na što bolji način. Neki pjesnici su vremenom, uvidjevši nedosljednost vladara u ostvarivanju obećanoga, odustajali od pisanja panegirika. Drugi su, pak, poput Aḥmada Šawqīja, zadržali veze s dvorom i vladajućom strukturom. Zbog svoje odanosti dvoru, on je ostao upamćen po nazivu „princ pjesnika“.<sup>8</sup> Nakon burnih životnih događaja, kao čovjek slobodnog i nezavisnog mišljenja, Šawqī je posvetio sve svoje vrijeme isključivo poeziji. Prestao je biti predstavnikom službene politike suda, te se nastojao poistovijetiti sa egipatskim narodom čija su nacionalna osjećanja poprimala sve aktivniji oblik, posebno u pobuni 1919. godine. Šawqījeve pjesme nakon Prvog svjetskog rata govore najčešće o rodoljublju, nacionalnim temama i društvenim pitanjima. Također, tokom ovog perioda on je napisao sve svoje poetske drame (osim „Alī Bak al-Kabīr“, sastavljene 1893.godine). Šawqī ostaje aktivan sve do smrti 1932. godine koja ga je zadesila, kao što navodi jedan učenjak „na samom vrhuncu svoga stvaranja“.

Prvi tom poezije Šawqī je objavio pod naslovom *al-Šawqīyyāt*, 1898. godine. Prije toga, njegove pjesme kao i njegovih savremenika, uglavnom su se prvo pojavljivale u novinama, periodičnim publikacijama, kao što su *al-Ahrām*, *al-Mu'ayyad*, *al-Liwā*, *al-Mağalla*, *al-Miṣriyya* i *al-Zuhūr*. Kasnije su objavljena njegova sabrana djela, također pod naslovom *al-Šawqīyyāt*, u četiri velika toma. Prva dva su objavljena 1926. i 1930. godine, dok su treći i četvrti objavljeni posthumno 1936. i 1943.godine. Prvi tom sadrži pjesme političke, historijske i društvene tematike, drugi deskriptivne, ljubavne i druge razne pjesme, treći je posvećen elegijama, a posljednji je kolekcija pjesama koje pripadaju prethodno pomenutim kategorijama, te pjesme o mladosti, za djecu kao i one sa notama duhovitosti. Ova edicija ne uključuje sve Šawqījeve pjesme.

<sup>6</sup> Izabela Kamera d'Aflito, *Savremena...*, op. cit., str. 107.

<sup>7</sup> Mustafa Badawi, *A Critical ...*, op. cit., str. 29.

<sup>8</sup> Vidjeti opširnije: Izabela Kamera d'Aflito, *Savremena...*, op. cit., str. 107.

„Zanimljivo je da se panegirički opus i slava Aḥmad Šawqīja kao posljednjeg velikog panegiričara, poklapa s erom posljednjeg egipatskog kralja: nakon ere službene panegiričke poezije, na povijesnu pozornicu, stupa egipatska Republika.“<sup>9</sup>

Pored poezije Šawqī je također objavljivao i kratku prozu: *Lādiyas* (1899), *Dall wa Taimān* (1899), *Shaiṭān Bintā'ur* i *Waraqat al-Ās* (1904); djelo iz rimovane proze, *Aswāq al-dahab*, koje se pojavilo sa zakašnjenjem 1932. godine; i naravno, njegove poetske drame: *'Alī Bak au mā hiya Dawlat al-Mamalīk* (1893. godine, revidirana verzija objavljena kao *'Alī Bak al-Kabīr*, 1932. godine), *Mašra' Kīlūbaṭra* 1929. godine, *Qambīz* 1931. godine, *Maḡnūn Laylā* 1931. godine, *'Antar* 1932. godine, koja se bavi tematikom srednjovjekovne arapske romantike ljubavi i viteštva; napisao je jedan prozni historijski pozorišni komad *Amīrāt al-Andalus* 1932. godine.

## 2.1. Šawqī i kontekst neoklasicizma

Poznato je da je u arapskoj književnosti poetski oblik književnog stvaralaštva imao prednost i nadmoć u odnosu na prozno. Period neoklasicizma, koji se također prvenstveno ostvario kroz poeziju, našao se u okruženju gdje je poezija bila najkultiviraniji način književnog stvaralaštva i u kome su pjesnici bili poštovani kao ugledni članovi društva.

Ako je roman i imao poteškoća da se nametne arapskom stvaralaštvu u 19. i početkom 20. stoljeća zbog toga što mu nije bilo priznato umjetničko dostojanstvo, poezija je i dalje smatrana najuzvišenijim izrazom arapske književnosti i najplemenitijom umjetnošću za koju su se književnici iz svih perioda zalagali svim svojim bićem.<sup>10</sup> Iz ovoga se jasno može tumačiti da je i Aḥmad Šawqī, kao jedan od najznačajnijih predstavnika neoklasicističkog pokreta u arapskoj književnosti, imao povoljne uslove za razvoj neoklasicističke književnosti.

Kada je u pitanju arapska književnost, ona je dosta sporo reagovala na promjene koje su zauzimale svoje mjesto u arapskom svijetu i kulturi 19. stoljeća. Razlog toga može se kriti upravo u tome što se arapski čovjek okrenuo sigurnom utočištu zvanom poezija.

---

<sup>9</sup> Esad Duraković, *Orijentologija, Univerzum sakralnoga teksta*, Tugra, Sarajevo, 2007., str. 282

<sup>10</sup> Vidjeti opširnije: Izabela Kamera d'Aflito, *Savremena...*, op. cit., str. 100

Ipak, ovo ne iznenađuje u tolikoj mjeri ako znamo da je poezija najsuptilnija i najsloženija forma književnosti, te zbog toga može predstavljati i specifičan problem za stranog čitaoca. Ona zahtijeva ne samo prisno i živo poznavanje jezika već i ponovno podešavanje i edukaciju čitaočevog senzibiliteta. Osim toga, Arapi su se oduvijek ponosili svojom poezijom koju su smatrali najvišom formom svog književnog izraza.

Stoga su u pjesništvu vidjeli mnogo više od primarne umjetnosti. Poezija je na početku modernog doba Arapima predstavljala odbranu tradicije i kulture, odnosno umjetnost koja je čuvala njihovu izvornost i identitet.

Mnogo godina nakon što je kulturalna veza Arapa sa Zapadom bila čvrsto uspostavljena, arapska poezija je nastavila ići istim putem kao u 18. stoljeću. Radovi tih pjesnika koji su bili popularni tokom prve polovice 19. stoljeća ne razlikuju se mnogo od radova njihovih prethodnika.

Pjesnici 19. Stoljeća okrenuli su se drevnoj arapskoj poeziji, koja je proizvela remek-djela zaslugom velikana poput Abū Tamāma (9. stoljeće), al-Buḥturīja (9. stoljeće), al-Mutanabbīja (10. stoljeće) na Istoku, te Ibn Zaydūna (11. stoljeće) u Andaluziji. „Preovlađujući pjesnički pravac početkom 19. stoljeća bio je, dakle, strogo tradicionalistički, predstavljen brojnim umetnicima koji se nisu odvajali od staze koju su utabali drevni pesnici. Dela iz tog perioda uglavnom su *divani* sastavljeni u čast emira i znamenitih ličnosti, koji su podražavali virtuoznosti iz prošlosti, u stalnoj potrazi za jezičkim umećem iz koga je mašta bila prognana. Riječ je, zapravo, o pretencioznoj poeziji otvoreno nadahnutoj klasičnom *kasidom*.“<sup>11</sup>

Na čelu neoklasicističkog pravca nalazili su se Maḥmūd Sāmī al-Bārūdī (1840 – 1904) i Ismāʿīl Ṣabrī (1855 – 1923), ali je prije svega prvi od njih dvojice skrenuo pažnju na sebe i bio smatran uzorom za narednu generaciju. Al-Bārūdī je, naime, taj koji je ostavio obimnije stvaralaštvo i smatra se, s pravom, pioninom ovog pravca.

Ovaj pravac, pod utjecajem al- Bārūdīja, počeo je jačati i njemu su se priključili i drugi veliki arapski pjesnici, od Aḥmada Ṣawqīja do Ḥāfīza Ibrāhīma. Oni su bili društveno i politički angažiraniji negoli al-Bārūdī. Interesovali su se i za događaje koji su se odvijali izvan granica domovine. Teme kojima su se bavili bile su vezane za egipatske političke događaje, ali pri tome nikada ne zanemarujući drevnu historiju Arapa, islama i faraonskog Egipta. Većina pjesnika koji

---

<sup>11</sup> Izabela Kamera d'Aflito, *Savremena...*, op. cit., str. 100

su se priključili ovom pravcu usvojila je suštinski pozitivan stav prema Osmanskom halifatu kao obilježju jedinstva muslimana: ideja koja je nailazila na veliki broj pristalica kao protivbritanski simbol. „Za mnoge je, naime, halifa predstavljao garanciju objedinjenosti islamske zajednice (*umma*) protiv zapadnog kolonijalizma.“<sup>12</sup> Tome najbolje svjedoči književni opus i raznovrnost tema uvrštenih u zbirku pjesama *al-Šawqiyyāt* Aḥmada Šawqīja.

Šawqījevi teorijski stavovi o prirodi i efektu poezije su oskudni i uglavnom se mogu naći u uvodu njegovog prvog izdanja *Šawqiyyāta* i još nešto kraće kazano u uvodu neke od njegovih pjesama. Međutim, i u tome se može shvatiti Šawqījev koncept poezije. Jasno je da on poeziju nije vidio samo kao rimovani metrički govor. Pored strasti (*'ātifa*) poezija bi također trebala biti i ono što on naziva „mudrost“ (*ḥikma*). Poput Barūdīja, Šawqī također vjeruje da je jedna od funkcija poezije i moralistička. Vrlo često on se postavlja kao moralista i učitelj, povremeno čak i na previše grub način; naprimjer, on poziva svoje zemljake kao i cijeli islamski svijet da izučava svoju slavnu prošlost i nauči na koji način će se izboriti u modernom svijetu, kako da dosegnu naučnu, tehnološku i vojnu snagu i odupru se izazovima Zapada. Dobar primjer je njegova pjesma *Omladini* koju je spjevao nakon dolaska prvih pilota iz Francuske u Egipat.

*Vaše je vrijeme slobodno, a budućnost kod Allaha Koji je jamac najsigurniji*

*Nikad ne recite: „Pregazilo vrijeme“ to je samo pjesnička mašta*

*Poznajte li narod bez znanja da je stekao slavu i bogatstva?*

*Uzmite znanje od znalaca, mudrost od mudraca*

*Čitajte povijest i čuvajte onoga što rječito govori*

*Svijetom vladajte moćno jer njena prostranstva nisu za slabiće*

*Tragajte za slavom na zemlji, pa ako vam je to malo, tražite je na nebesima.*<sup>13</sup>

Šawqī se jasno postavlja kao predvoditelj nacije i omladine kojoj kazuje smjernice o životu i budućnosti modernog svijeta. Pozivajući na izučavanje slavne prošlosti, on pokazuje ulogu i učitelja nacije. On poziva omladinu na neprestano djelovanje, aktivizam i rad. Sve to će im obezbijediti slavu i na nebu i na zemlji kako on to kazuje u pjesmi.

<sup>12</sup>Izabela Kamera d'Aflito, *Savremena...*, op. cit., str. 107

<sup>13</sup>Aḥmad Šawqī, *Šawqiyyāt*, Dār al-'Awda, Bayrūt, 1988., str. 177.

U drugim pjesmama Šawqī pjeva o radnicima, on ih poziva da rade marljivo i da slijede primjer drevnih egipatskih zanatlija, da posjeduju građanske vrline i da generalno žive čestitim životom. Šawqījeva didaktičnost bez sumnje predstavlja veoma izražen element u njegovom radu.

Na ovaj način, Šawqī se nastojao predstaviti kao klasični ili drevni pjesnik čija je uloga veoma često bila predstavljanje i utjelovljenje stavove plemena, dinastije i zajednice generalno. Njegov zadatak je bio obnoviti taj ideal i tako se najjasnije potvrditi kao promotor neoklasicizma.

### 3. TRADICIJA KAO SAKRALNOST U ŠAWQIJEVOJ POEZIJI

Iz samog naziva, neoklasicizam je vezan za ono što prethodi, što je klasično, odnosno, ono što bi se moglo nazvati zlatnom ili najboljom tradicijom. Tradicija je u arapskoj poeziji uvijek imala uzvišen status. To se jasno prepoznaje i u Šawqījevom pjesništvu. Unatoč surovij realnosti i borbi za samu egzistenciju, on neprestano potencira teme i motive vezane za tradiciju i tradicionalno. Tradicija, odnosno slavna povijest neprestani su izvor njegove inspiracije i divljenja u brojnim pjesmama što ilustriraju sljedeći stihovi:

*Popni se na svjetionik povijesti i slavi bogatstvo neprolazno*

*I reci zahvalu svakome ko poeziju piše*

*Generacije što prođuše riznice nam ostaviše*

*Ko iz njih zahvati zemlja će mu svoja prostranstva pokloniti.<sup>14</sup>*

Čitajući Šawqījeve pjesme stječe se utisak da on pravi poseban „dogovor“ sa tradicijom, pri tome je poštujući i ostvarujući lični cilj. U tom smislu, dobro je navesti zapažanje akademika Esada Durakovića koji kaže: „(...)poezija se morala odreći direktnog i magijskog općenja s Bogom, odnosno s bogovima, morala je odstupiti kao sredstvo za Spoznaju i kao Objava, a onda su joj dopuštena „lirska griješnja“ koja su u odnosu na njene pretenzije u prethodnom periodu čisto ljudska i dostojna opraštanja. Jer, veli Tekst, svaki ljudski grijeh polaže realnu nadu u oprostjenje, osim pridruživanja Allahu drugih bogova, čega se nije libila pređašnja poezija.“<sup>15</sup>

Ovo je otvorilo put poeziji da se bavi svim temama koje se ne suprotstavljaju onome što zabranjuje Tekst. Doticanje zabranjenih tema eliminira Tradicija, a opet se nameće fenomen očuvanosti antičke poezije koja se vješto održala u novom ruhu koje je sadržajno korigirano. Njena autentičnost jeste bivala degradirana glede autentičnosti i stava *Kur'ana* prema njoj. Stoga je zadivljujuća njena prilagodba, opstojnost i autoritet u cjelokupnoj tradiciji.

Suočavanje *Kur'ana* sa zatečenom tradicijom je primarno na ideologijskom planu. Takav stav *Kur'ana* je dozvolio i poeziji da razvije ljubavnu liriku koja je ideologijski gotovo neutralna. Novi oblik koji poprima ljubavna lirika se ogleda u njenom poštivanju normi koje nameće Tekst

---

<sup>14</sup> Isto, str. 263.

<sup>15</sup> Esad Duraković, *Orijentologija...*, op. cit., str. 232

i možda je to baš glavni razlog da se ovakva vrsta ljubavne lirike razvije. Nepopustljivost Teksta glede pridržavanja normi je uočljiva onoliko koliko se vidi i Njegova zasluga u stvaranju platforme za jednu novu tradiciju.

Također, odnos forme i sadržaja, specifičan kao takav, osigurao je poeziji da na nivou forme *Kur'an* nije imao potrebu da intervenira. Ispostavilo se da, iako je sadržina bila predmetom intervencije, forma biva dovoljno jaka i samoodrživa za poeziju. Poezija se zahvaljujući formi održala te učinila sadržinu elementom koji nije presudan u cjelokupnome kontekstu gdje poezija dominira.

Kada govorimo o Šawqījevoj poetskoj genijalnosti, melodičnosti njegovih stihova i istančanost jezika, treba kazati da su oni bili produkt njegov velikog poetskog dara, koji mu je i omogućio da se koristi arapskim jezikom uz profinjen osjećaj i veliko majstorstvo, ali u isto vrijeme treba naglasiti da sve ovo ne bi bilo moguće bez temeljite edukacije i obuke o arapskom klasičnom periodu. Zar ovo nije najbolji pokazatelj snage tradicije i gotovo sakralnog tona koji sa sobom nosi i sami pomen na nju?!

Jedan od glavnih izvora gdje je mogao čitati ono najbolje iz stare arapske poetske tradicije, uz ono najbolje od Barūdīja, bila je filološko-kritička studija *al-Wasīla al-adabiyya* (Književni aparat) koju je napisao proslavljeni Šayḥ Ḥusayn al-Maršafī krajem 19. stoljeća. Dok je bio i student u Francuskoj Mutanabbījeve pjesme su bile njegov stalni pratilac. Neke od najboljih Šawqījevih pjesama jasno podražavaju arapske pjesnike iz zlatnoga doba. Između ostalih, imitirao je al-Buḥturīja, Abū Tammāma, al-Mutanabbīja, al-Ma'arrīja, al-Būšīrīja i al-Ḥusrīja. Također je napisao i varijaciju na Ibn Sīnino djelo *Oda duši*, te na taj način postavio egzemplar koji su slijedili pjesnici poslije. Nakon egzila u Španiju obuzela ga je čarolija španske arapske poezije što se jasno ogleda u njegovoj odličnoj i kreativnoj imitaciji Ibn Zaidūna i Ibn Sahla.<sup>16</sup>

Slično kao Abū Nuwās, Šawqī gravira u vlastitu podsvijest arapski klasični period. Čitajući i izučavajući djela ovih autora, neminovan je ulazak u svijet stare arapske poetske tradicije. To je karta u jednom pravcu, bez ikakvih negativnih konotacija, koja ustvari kazuje da se nakon ulaska u taj svijet nikada ne treba očekivati potpun povratak. Kao što Abū Nuwās naučivši veliki broj

---

<sup>16</sup> Mustafa Badawi, *A Critical ...*, op. cit., str.31

stihova biva pod trajnim utjecajem tradicije, tako i Šawqī, uprkos boravku na zapadu i njegovom utjecaju na njega, piše pod stalnim svjetlom tradicije.

Kao što klasična mitologija u modernoj zapadnoj poeziji, tako i arapska pustinja u stihu Šawqīja „pomaže stvoriti lijepu poetsku atmosferu unutar koje se susreću staro i novo, prošlo i sadašnje“. Osim toga, kulturni značaj staroarapskih poetskih konvencija, *nasīb* ili ljubavni preludij posebno je primijetio i profesor Gibb koji tvrdi da te konvencije imaju pravu kulturnu i psihološku funkciju – i to funkciju, može se slobodno dodati, takve važnosti koja je posebno došla do izražaja na prelasku u novo stoljeće, kada su Arapi osjetili da njihov kulturni identitet, između ostalog, počinje bivati ugroženim od strane moćnih vanzemljaskih sila. Ovo, ustvari, može pomoći da se objasni, barem djelimično, tajna nenadmašne popularnosti kakvu je uživao u cijelom arapskom svijetu. Na mnoge načine bio je moderni arapski pjesnik kulturne (i vjerovatno lične) nostalgije *par excellence*. Badavi primjećuje da je Šawqī „zbog svog izvanrednog uspjeha učinio ekstremno teškim za modernu arapsku poeziju da promijeni svoj idiom onom brzinom kakvom bi inače to učinila da se on nije pojavio na književnoj sceni.“<sup>17</sup>

Šawqī je pjesnik koji se ne nameće samo kao puki neoklasicistički autor. On je pružio arapskom čovjeku utočište tradicije za kojim je žudio, ali i usporio stasavanje moderne arapske poezije kao globalnog fenomena, kojeg je snaga tradicije koju je Šawqī afirmirao, ipak odložila za određen vremenski period.

---

<sup>17</sup> Vidjeti opširnije: Mustafa Badawi, *A Critical ...*, op.cit., str. 34

#### 4. KULT IDEALNE FORME U ŠAWQIJEVOM PJESNIŠTVU

Šawqī u pravilu preuzima strukturu klasične kaside i svih njenih dijelova što je jedan od primarnih zahtjeva poetike neoklasicizma.

Antička arapska kasida, koja se smatrala idealom, sastojala se od tri dijela. Forma te kaside je ono po čemu je ona prepoznatljiva. „Kasida je bio naziv za pesnički sastav, uobličen strogom strukturom, čija dužina varira od desetak, pa do preko stotinu stihova. Obično se u klasičnoj kasidi polustihovi iz prvog stiha rimuju međusobno i ta rima se ponavlja na kraju svakog stiha tokom čitavog sastava. Kasida se sastoji od stalnih delova: ljubavni preludij (*nasib*), deskripcija (*wasf*), cilj samog sastava koji se upravo naziva *qasida* (cilj kome pesnik teži). Zatim slede, u zavisnosti od pojedinačnih slučajeva, pohvala (*fahr*), hvalospjev (*madih*), satira (*higa'*) usmerene na suparnika. Poseban i veoma rasprostranjen žanr predstavlja posmrtna elegija (*rita'*).“<sup>18</sup>

Veći dio Šawqījevih lirskih uvoda u poeziju (*nasīb*) čisto je konvencionalne prirode: voljena je poput gazele, njena figura poput grane vrbe i njeni zubi kao biseri. Jezik nekada biva veoma jednostavan i pjesma u fluidnom i muzičkom obliku može prikazati boli i nevolje ljubavi, ali uprkos ugodnom efektu u cjelini ne postoje neka dublja osjećanja. Lahko je povezati sakralnost i i snagu tradicije sa ovakvim načinom pisanja. Snaga forme stavlja u drugi plan sadržaj, koji se realizira kroz ustaljene motive. Ti motivi nipošto ne izlaze izvan okvira konvencije koja je zadana tradicijom.

Zbog fluidnosti i muzikalnosti, te i jednostavnosti jezika mnoge pjesme ovog žanra su bile podesne za muzičku produkciju popularnog kompozitora i pjevača 'Abd al-Wahhāba, koji je postao blizak prijatelj i pratilac Šawqīja.<sup>19</sup>

Uvodni ljubavni motivi su ustvari davno utvrđeni toposi o kojima akademik Duraković govori na sljedeći način:

„Tako se i arapska književnost može predstaviti veoma uspješno proučavanjem i prezentiranjem njenih toposa koji u osnovi predstavljaju velik dio te književne povijesti. (...) Stalnim ponavljanjem istih motivskih modela, makar i zato da bi pjesnik pokazao kako vlada tradicijom

---

<sup>18</sup> Izabela Kamera d'Aflito, *Savremena...*, op. cit., str. 100-101

<sup>19</sup> Isto, str. 36

i poetskom tehnikom, ističe se svaki put njihova poetička funkcija kao općih mjesta. Tako se tradicija kao rezervoar motiva određuje, zapravo, kao svojevrsni reljef toposa. (...) U strukturi antičke pjesme, motiv ljubavi uvijek se nalazio na poziciji prologa; motiv panegirika bio je na kraju pjesme, u funkciji svojevrsnog kolofona; među njima su se raspoređivali drugi motivi.“<sup>20</sup>

Jasno je onda da ponavljanje istih motivskih modela nije pokazatelj pjesnikove (ne)kreativnosti. Ono je rezultat slijeđenja tradicijskoga modela koji pojam kreativnosti ne definira na isti način kako to čini europska kritika. U tome smislu, ovome ne treba ni pristupati sa te tačke, već sa one koja će pojam kreativnosti, ali i pjesničke „krađe“ definirati na sasvim drugi način.

Filologija je jezik vrednovala kao veoma važan. Za nju je on gotovo uvijek bio presudan dio forme. Zbog toga ne treba čuditi ni tendencija neoklasicista da koriste arhaični jezik, pri tome ga posmatrajući kao vrijednost, na isti način kako je to činila i filologija.

Čak i teme unutar kaside bi se mogle posmatrati kroz idealnu formu. Zapravo, neke teme su bile fiksirane i nepromjenjive. Izuzeci od tog pravila su ga samo potvrđivali. Tek u umajadskoj epohi su se motivi počeli uzimati iz kaside kao cjeline, te pretvarati u samostalne pjesničke vrste. Odnos između forme i sadržaja je bitno poetičko pitanje. Ono je direktno utjecalo na prošlo pjesničko stvaralaštvo, kao i na ono buduće. Uprkos činjenici da forma i sadržaj zajedno čine vrijednost nekog djela, filolozi su ne samo odvojeno posmatrali formu i sadržaj već istovremeno i formi uvijek davali prednost nad sadržajem.

Na kraju ovog dijela ponudit ćemo određene primjere integralnih dijelova kaside u poeziji Šawqīja. Nasib, rahil i kasid se jako dobro mogu razaznati u njegovoj kasidi *Danas plovimo našom dolinom*. Na početku je neizostavan lirski uvod sa sjećanjem na stanište i izgublenu ljubav:

*Danas plovimo našom dolinom, i sjećamo se lijepe prošlosti*

*Ponos se javlja za zavičajem bez kojeg se ne može živjeti*

*Uz njega i bol tegobe za onim što je nestalo*

*Za dragom koja bi ljepota jedina i koju jedino srce je voljelo.*

---

<sup>20</sup> Esad Duraković, *Orijentologija...*, op. cit., str. 279

*To su tajne prošlih vremena i postelja davnog svijeta*

*Koje je zamela prašina i njegovo blago zaborav prekrio.<sup>21</sup>*

Nakon emotivnog uvoda koji se dešava u antičkoj arabljanskoj pustinji, iako pjesnik govori o modernom arapskom svijetu, Šawqī prelazi na elemente pjesničkog putovanja koji obiluju opisima baš kao i kod antičkih arabljanskih pjesnika:

*Nad ovom dolinom sunce je kruna, a jutro prijestolje svijetlo*

*Dok se iznad nje kule nebeske izvijaju još od početka vremena.<sup>22</sup>*

Njegovi su opisi često i veoma hiperbolični i oni imaju funkciju da istaknu vezanost za zavičaj. Šawqī ponekad ubacuje u središnji dio kaside i poneki didaktični stih u kojem na podlozi svijeta ili pustinje želi istaknuti i velike mudrosti o životu:

*Treba se truditi, zauvijek truditi da se slava dostigne*

*Jer ako se povučemo od nas neće biti nikakvoga dobra.<sup>23</sup>*

Ipak na kraju u posljednjem dijelu kaside (*kasd*) tonovi su mnogo jasniji i ispunjeniji nadom i samohvalom kao što je to u klasicima često slučaj:

*Čovječe znaj da ti si zastava ovog kosmosa*

*Pobijedit ćeš sve prepreke i slavan postati.*

*U tebi je snaga pobjednika i pravednika*

*Jer neumorno radiš i čuvaš blago naših davnina.<sup>24</sup>*

Pored pjesama koje možemo smatrati vjernim preslikavanjem klasičnih kasida poput navedene *Danas plovimo našom dolinom*, postoje i pjesme u kojem su izrazito savremene teme izražene tradiconalnom formom i strukturom. Naprimjer, u Šawqījevoj pjesmi pod nazivom „*Glavni događaji u historiji doline Nila*“, koju je napisao povodom Konferencije orijentalista u Ženevi

---

<sup>21</sup> Ahmad Šawqī, *Šawqīyyat...* op. cit., str. 78.

<sup>22</sup> Isto, 79.

<sup>23</sup> Isto, 79.

<sup>24</sup> Isto, 80.

1894. godine, vidimo da je brod na uzburkalom moru opisan (iako efektivno i živo) u duhu arapske pustinjske poezije: nada pristiže na brod na način kao što jahač kamile pjevuši svojoj kamili. Huk mora se opisuje kao „konji“ u jeku borbe, nalet valova i udaranje jednih o druge podsjeća na „kamenje“ u pustinji; kretanje brodova koji se dižu i spuštaju poredi se sa kamilama u karavani.

Također je u pjesmi političke prirode, koja se bavi problemom koji utječe na budućnost nezavisnosti zemlje, pod nazivom „*Milnerov plan*“, počeo *nasibom*, ljubavnim preludijem koji nema više od sedamnaest redova formuliranih u čisto konvencionalne izraze po kojima su žene poput divljih krava i gazela, njihove vitke figure poput grana vrbe, njihove pozadine poput pješćanih brežuljaka, njihove oči poput narcisa, itd. Šawqī također dijeli srednjovjekovno arapsko viđenje arapskog jezika kao najljepšeg na svijetu i objašnjava, u pjesmi upućenoj eminentnom sirijsko-američkom autoru Aminu Rihaniyu, da Amerika nije uspjela proizvesti toliko dobru poeziju kao što je to uradila u pogledu tehnoloških dostignuća. Ustvari, Šawqījev tradicionalizam i njegova tendencija da slijedi klasične modele iz prošlosti su toliko izraženi da Ṭaḥa Ḥusain njega i druge neoklasičare u jednom trenutku opisuje kao puke oponašatelje, dok ga al-‘Aqqād optužuje da nije ništa više negoli ostvareni majstor zanata. Iako je ovo tačno za jedan dio imitativne poezije Šawqīya, ipak su izjave poput ovih daleko od istine ako se odnose na cjelokupno stvaralaštvo pjesnika.<sup>25</sup>

---

<sup>25</sup>Vidjeti opširnije: Mustafa Badawi, *A Critical ...*, Op. cit., str. 32

## 5. ŽANROVSKE I TEMATSKE OSOBENOSTI U ŠAVQIJEVIM DJELIMA

Forma je, bez sumnje u klasičnoj književnosti imala primarni značaj. Međutim, sadržaj je također bio vrlo bitan, te je u poeziji neoklasicizma odnos prema sadržaju poezije bio na određen način uslovljen klasičnim prethodnicima. Svakako, bitno je pravilno razumjeti odnos forme i sadržaja upravo u to klasično doba, odnosno u vrijeme pojave Kur'ana koji je višestruko utjecao na tematiku arapske poezije.

„Kada se Kur'an sučelio s pjesništvom na razini ideologije, pjesništvu se nametnuo problem tema, i to na najvišem nivou. Jer, tekst je oduzeo pravo poeziji da se bavi religijskim temama onako kako je to činila prije silaska Teksta. Vidjeli smo da je intervencija u tom domenu djelovala šokantno na tradiciju koja je ipak prihvatila uslove Teksta za svoj opstanak. Međutim, postavilo se nakon toga pitanje koje teme se preporučuju, ili koje teme su dopuštene, i kakav odnos uspostaviti prema „već opjevanim“ temama.“<sup>26</sup>

Naravno da su pjesnici imali mnoge teme na raspolaganju. Tu isključujemo one teme sa ideolojskim prijeislamskim predznakom. Posvećivali su pažnju rugalicama, panegiricima, ljubavnoj lirici.

„Pitanje teme tako je izdignuto na najviši poetički nivo. Intervencija Teksta bila je pozitivna u domenu da je od relativno banalnog pitanja izbora poetskih tema – od jednog do drugog pjesnika i izvan sistema – načinila poetičko pitanje najvišeg reda. Ono se moralo riješiti u okviru tradicije kao sistema.“<sup>27</sup>

Kada govorimo o neoklasicizmu i njegovim predstavnicima, oni su bili pod pritiskom moderne stvarnosti i položaja u kojem se našao arapski narod. Istina je da se on tokom svog boravka u Francuskoj upoznao sa francuskom poezijom, ali se njegovo iščitavanje poezije nije svelo na romantičare, te je pored autora kao što su Hugo, de Musset i Lamartine također čitao i La Fontainea, koji ga je nadahnuo da napiše neke od svojih basni. Šawqī je također preveo Lamartinov „*Le Lac*“ u arapski stih, iako je prijevod izgubljen.

---

<sup>26</sup> Esad Duraković, *Orijentologija...*, op. cit., str. 260

<sup>27</sup> Isto, str. 261

Stvarajući pod sve većim utjecajem Zapada, te pod pritiskom vlastitog konteksta u kojem se „moralo“ povratiti zaboravljenom identitetu, oni su bili na liniji razgraničenja. Zbog toga ne treba čuditi da nakon Šawqīja, moderna arapska književnost doživljava puni procvat.

U kontekstu tematike koja je bila zastupljena kod neoklasicista, postojale su fiksirane teme, odnosno one koje su u pravilu preuzimane iz klasične poezije. Ipak, ovi pjesnici nisu šutjeli ni pred burnim kolonijalnim vremenima i okupacijom arapskog svijeta. Jedan od zornih primjera jeste pobuna protiv britanske okupacije Egipta koju smo spominjali, te primjer poetskog protivljenja italijanskoj okupaciji Libije. „Od Šawqīja do Hafiza Ibrahima, ovi su pjesnici reagovali pišući protivitalijanske pesme, koje su najvećim delom objavili u specijalnom broju časopisa „al-Hilal“ iz 1912. godine, podstičući kampanju protiv Italije preko štampe.“<sup>28</sup> Jasno je onda da uprkos formalnom imenovanju njih kao neoklasicista, niko nije ostajao ravnodušan na aktualna društvena zbivanja.

Također, ni za Šawqīja, kao najznačajnijeg neoklasicističkog pjesnika, ne može se kazati da je uvijek pribjegavao tim fiksiranim temama. Ne osporavajući taj značajni dio njegovog pjesničkog opusa, treba istaći i to da se on bavio savremenim i aktualnim temama. Na taj način on je djelimično i bio izuzetak. Međutim, ni u pjesmama koje su se bavile aktualnim i za društvo značajnim temama, on ostaje dosljedan arhaičnom jeziku. Historijska i prigodničarska poezija su nezaobilazan dio njegova identiteta kao pjesnika. Historijska poezija je odraz njegove težnje da ukaže narodu na njihove korijene i identitet, na bogatu historiju kojom se trebaju dičiti, a ne koje trebaju stidjeti i kloniti je se. S druge strane, prigodničarska poezija je motivirana djelimično političkim opredjeljenjem, iako se nemoguće oteti utisku da je razlog tome isključivo egzistencijalne prirode.

Bilo bi pogrešno misliti, kao je to činio al-‘Aqqād i još neki, da usljed prisustva historijskog i didaktičkog u Šawqījevoj poeziji postoji potpuna odsutnost subjektivnog. Dovoljno paradoksalno je i to da postoji više lirike i strasti u nekim od govora zaljubljenih u dramama, a posebno u njegovoj *Mağnūn wa Layla*, negoli u mnogim ljubavnim pjesmama koje je Šawqī pisao. Primjećujemo da je element ličnoga tu, iako često u kombinaciji sa nostalgijom i osvrtom ka prošlosti.

---

<sup>28</sup> Izabela Kamera d’Aflito, *Savremena...*, op. cit., str. 111

Slična mješavina ljubavi i nostalgije, sa još izraženijim odjekom abasidske poezije, nalazi se u njegovoj veoma poznatoj pjesmi *Zahla*, u dijelu koji je prilagođen muzičkoj pratnji. Pjesma počinje ovim stihovima:

*Uz jecaje srca oprostio sam se od snova svojih;  
Od puta lijepih djeva sapleo sam mreža mnogih,  
Prateći korake svoje iz mladosti i puta lagodnih.  
I sada hodam međ' trnjem ovim...*

Pjesnik na izrazito emotivan način žali za svojom izgubljenom mladošću i prisjeća se stare ljubavi. Još čistija nota nostalgije vidi se u njegovoj andaluzijskoj pjesmi *Andalūsiyya*, gdje se namjernom kombinacijom metra i rime prisjeća Ibn Zaydūnove pjesme o dvorskoj ljubavi. Subjektivni element u Šawqījevoj poeziji se ne pronalazi samo u njegovim nostalgičnim pjesmama. Postoje mnoge njegove pjesme koje proizlaze iz njegovog ličnog iskustva; pjesme poput *al-Hilāl* koja je inspirisana pjesnikovim tridesetim rođendanom.<sup>29</sup>

Lični doživljaj života, tragovi koje oni ostavljaju na pjesnika u vidu osjećaja sreće, tuge, nostalgije, sastavni su dio njegovog pjesničkog opusa.

Dakle, kada je u pitanju Šawqī, njegove pjesme se razlikuju u temama, javljaju se u rasponu od tradicionalnog panegirika, elegije, ljubavne, idilične, deskriptivne i didaktičke pjesme do pjesama sa društvenim i političkim sadržajem, kao i pjesama više subjektivne i lirične prirode.

Tako je ovaj pjesnik i svojom tematikom i formom nastavio zlatnu nit arapske poezije od antike do modernog doba. „Dakle, motivi složene antičke kaside kao panegirik (*madaḥ*) i rugalica (*hiġa*) bili su osnovni, popularni i rentabilni mecenatski žanrovi u svim islamskim epohama – sve do posljednjeg velikog panegiričara, egipatskog pjesnika Ahmeda Šavkija (Aḥmad Šawqī, 1868 – 1932) koji je stekao veliko bogatstvo svojim majstorskim panegiricima.“<sup>30</sup>

Od klasičnih žanrova, Šawqī je napisao mnogo pjesama pohvalnica. U njegovom opusu, ovaj je žanr pomalo kontradiktoran. Naime, Šavqī osjećao pohvalnicu kao nešto zastarjelo, ako ne i nešto što je ispod dostojanstva pjesnika, te želio da se moderna arapska poezija oslobodi njega.

<sup>29</sup> Vidjeti opširnije: Mustafa Badawi, *A Critical ...*, op. cit., str. 36.

<sup>30</sup> Esad Duraković, *Orijentologija...*, op. cit. str. 281-282.

Shodno tome u uvodu svog prvog izdanja zbirke *Šawqiyyāt* napisao je da je „poezija suviše plemenita da se svodi na nivo profesije koja se oslanja na panegirik i ništa drugo“. <sup>31</sup>

Međutim, Šawqī je bio preslab da se odupre iskušenju ovozemaljske slave. Zbog ureda u sudu od njega se očekivalo da spjeva panegirik kad god je to situacija zahtijevala. Bila je velika šteta što je veći dio svoga vremena i truda trošio na korištenja hiperbola, preuveličavajući pohvale nekada i do stepena apsurdna, iako je često nedostatak originalnosti u idejama prikrivao muzičkom snagom i fluidnošću svoga stiha, što su karakteristike koje ga izgleda nisu napuštale ni u jednom trenutku njegove pjesničke karijere.

Elegija je također jako česta u Šawqījevom bogatom opusu. Šawqī ih je napisao veliki broj. Neke od njih je pisao povodom smrti bližnjih poput roditelja, dok su druge bile više javne ili čak formalne po prirodi, poput one povodom smrti kediva Tawfīqa ili povodom smrti političkih lidera ili društvenih reformatora kao što su Muṣṭafā Kāmil i dr. Jedna od najboljih elegija ove vrste je i ona o Osman Galib paši iz 1920. godine.

*Kraljevstvo biljaka ove zemlje*

*Je odjekivalo zbog smrti Galibove*

*Savilo se zbog njega*

*Sa vijencem žalosnim*

*Na stablu se lišće podiglo*

*A potom i jednu stranu spustilo*

*Na sprovodu gdje prirodu*

*Možeš naći međ' onim koji jadikuju*

*I zvijezde zemlje možeš vidjeti*

*Zbog očaja svoga kako počеше se skrivati*

*A suze cvijeća su poput kiše*

---

<sup>31</sup>Isto, str. 35

Sljedeća kategorija elegija sadrži one koje su napisane povodom smrti slavni pisaca, bilo Arapa ili onih sa zapada. Posebno se ističu elegije povodom smrti Ḥāfiza Ibrāhīma, Yā'qūba Ṣarrūfa, Viktora Igoa, Tolstoja i Verdija. Djelimično zbog strastvenog načina pisanja, njegova elegija o svome prijatelju Ḥāfizu Ibrāhīmu je jedna od najboljih koje je napisao.

### **5.1. Tematska unovljenja**

Kada govorimo o novinama u pjesničkoj tematici, treba ukazati na pjesnikov osjećaj dosade i monotonije života, njegove neispunjene nade i težnje, svjesnost o beznačajnosti individue u poređenju sa beskrajnošću ljudske historije. Sve to čini njega kao pjesnika. Istovremeno, on razmišlja i piše o prolaznosti čovjeka u poređenju sa stalnim postojanjem planeta. Za primjer ćemo uzeti njegovu jednostavnu i šarmantnu pjesmu *Uḥt Āmina (Aminina sestra)*, koja opisuje prizor jedne grčke djevojčice na koju je naišao na brodu prilikom povratka kući i koja liči na njegovu kćerku. To ispunjava pjesnika čežnjom za svojom kćerkom. Ustvari, Ṣawqī u jednoj od svojih pjesama izričito kaže da:

*„Ako u stihu nema osjećanja i strasti*

*Ni osjećaja mudrosti, onda to nije ništa do brojevi“<sup>32</sup>*

Ovakav stav najbolje pokazuje da Ṣawqī, uprkos tome što je u književnosti upamćen kao neoklasicista, ukazuje da je stvarni i dodirljivi život oko njega bio faktor kojem se on nije mogao oduprijeti u svojoj poeziji. U kontekstu njegovog poetskog izraza glede životne stvarnosti, osvrnut ćemo se i na njegov stav protiv Britanaca. On na početku osuđuje okupaciju, iako poslije zauzima nešto pomirljiviji stav.

Ipak, ne može se poreći njegovo duboko patriotsko osjećanje, koje se ispoljilo kada je prekinuta veza s Dvorom odmah po njegovom povratku iz izgnanstva, u vrijeme egipatske revolucije iz

---

<sup>32</sup>Mustafa Badawi, *A Critical ...*, op. cit., str. 37

1919. godine. U mnogim pjesmama Šawqī je izrazio svoje osjećanje odanosti prema domovini, čiju veličinu uzdiže kroz opis drevne i slavne faraonske historije.

Badavi navodi neke historijske događaje u kojima je Šawqi na poetski način dokazao svoj patriotizam. Kada se 1925. godine Sirija pobunila protiv francuske okupacije, pjesnici *muḥāfizūn* – i Šawqī među prvima – iskazali su svoju podršku sirijskoj braći. Godine 1926, prilikom rušenja bune u Damasku, opet je Šawqī napisao jednu kasidu u kojoj je opisao povezanost putem vere, jezika – i zajedničke patnje – među Egipćanima i Sirijcima, i podsticao svoje sunarodnjake da se pobune protiv Britanaca veličajući hrabrost i junaštvo koje su pokazali Sirijci u borbi protiv Francuza.<sup>33</sup> Iako su ponekad određeni kritičari sumnjali u Šawqījev patriotizam, ove kaside jasno pokazuju njegovo pravo lice i istinsku ljubav prema arapskoj domovini.

Šawqī je koristio stare idiome da bi izrazio isključivo moderne i savremene društvene, kulturne i političke probleme. Subjekti kojima se on pozabavio u svojoj poeziji obuhvataju gotovo svaki aspekt javnog života u Egiptu, kao i mnogo onoga što se dešavalo u arapskom i osmanskom svijetu. Od četiri toma koji obuhvataju njegova sabrana djela, *al-Šawqiyyāt*, cijeli prvi tom je posvećen političkim, društvenim i historijskim temama, dok je treći tom ispunjen elegijama posvećenim uglavnom javnim ličnostima, te veći dio posthumno objavljenog četvrtog toma se također bavi aktualnim društvenim i političkim problemima.

Šawqī je pisao o radosti povodom Kromerovog odlaska iz Egipta, o slavlju Osmanske vojne pobjede, o žaljenju zbog pada slave Osmanskog carstva i vojnog poraza, da naglasi kraj halifata Mustafe Kamala, prisjećao se patriotizma Muḥammada Farīda, slavio nacionalnu borbu, kao u svojim pjesmama: *al-Ḥurriyya al-ḥamrā*, *ʿĪd al-Ġihād*, naglašavao je potrebu da se egipatske političke stranke izdignu iznad međusobnih razlika, podržavao je sirijsku nacionalnu borbu protiv francuskog imperijalizma, napisao pjesmu povodom uspješnog slijetanja prvog egipatskog pilota iz Berlina 1930. godine, o katastrofama poput požara u gradu Mayt Ġamru 1905. godine, osnivanje Nacionalnog univerziteta, osnivanje Egipatske banke 1925. godine, otvaranje nove zgrade Egipatske banke 1927. godine, i filijale u Aleksandriji 1929. godine, osnivanje Orijentalnog muzičkog kluba 1929. godine i osnivanje Crvenog polumjeseca (islamska varijanta Crvenog krsta). Pozdravio je novinarstvo, podržao napore prikupljanja sredstava za potrebe socijalne zaštite, podržao reforme na Al-Azharu i branio obrazovanje žena i njihovu slobodu,

---

<sup>33</sup> Izabela Kamera d'Aflito, *Savremena...*, op. cit., str. 110-111

izrazio zabrinutost zbog sve veće učestalosti samoubistava među studentima zbog nepoloženih ispita i na površinu iznosio tendenciju muškaraca u godinama da se žene daleko mlađim djevojkama koje su doslovno gubili od njihovih pohlepkih roditelja.<sup>34</sup>

Upečatljiv primjer prigodničarske poezije jeste njegova kasida koja je nastala povodom postavljanja kamena temeljca prve egipatske banke u kojoj pjesnik između ostalog kaže:

*Banka „al-Vadi“ teče, i natapa se*

*A oblaci dolaze preko, tako da zasite je vlagom i orose*

*Pozvala je, a toliko živih bića*

*U Egiptu se takmiči za djela dobra*

*Kroz povjerenje i novac podršku im daje*

*A i radinost svoju nikad ne uskraćuje*

*I skupina mladih iz naroda je došla*

*Kao što su i stariji, sagradila i konstruisala.*

---

<sup>34</sup>Vidjeti opširnije: Badawi, *Critical...* op. cit., str. 33

## 6. PODRAŽAVANJE KANONSKIH PJESNIKA KAO NORMA

Podražavanje kanonskih pjesnika nije nužno negativna konotacija književnog stvaralaštva neoklasicističkih pjesnika. Štaviše, takav postupak je poželjan, on se afirmiše kao jedini mogući. O ovome fenomenu u okviru klasične filologije akademik Duraković kaže: „Filološki kritičari uopće nisu zazirali da otvoreno i afirmativno govore o motivu kalupa, odnosno o njegovoj vrijednosnoj funkciji u staroj arapskoj poeziji. Pod kalupom se misli na elemente forme pjesništva, u prvome redu na metrički sistem koji je bio ne samo nezobilazan u vrednovanju artefakta već je bio ključni element toga vrednovanja.“<sup>35</sup>

Prema tome, podražavanje klasičnih uzora bilo je prevashodno na nivou forme. Pri tome ovo ne vrednujemo kao negativnu sekvencu, već isključivo kao sastavni elemenat tog poetskog izraza. Ako izuzmemo činjenicu da je *Kur'an* učinio da tematika uopće bude važan dio poezije, onda se tek može uočiti značaj forme. Uostalom, i Šawqī je pišući o aktualnim temama i dalje koristio klasičnu formu. Slijedio je kanonske forme pjesništva glede metričkog sistema.

Pod ovim okolnostima, vjerovatno bi se onda moglo postaviti pitanje relevantnosti teme u odnosu na datu stvarnost, posebno ako smo došli do zaključka da je vještina pisanja arhaičnim jezikom u odgovarajućem metru i rimi važnija nego li sama tema koja je odabrana.

„Jedna poetološka priča o najznačajnijem pjesniku te epohe, o Abū Nuwāsu, najbolje ilustrira silnu borbu tradicionalističkog i avangardnog, filološke konzervacije i autentične kreacije. Kada je taj najveći pjesnik klasične epohe arapske književnosti zapitao autoritativnog filologa Ḥalafa al-Aḥmara kako da postane dobrim pjesnikom, filolog mu je odgovorio u punom skladu sa tadašnjim normama – da mora najprije naučiti napamet hiljadu kasida starih arapskih pjesnika. Kada se Abū Nuwās – nakon izvjesnog vremena koje svakako nije moglo biti kratko – ponovo našao pred filologom i saopćio mu da je obavio zadatak, filolog mu je kazao: „Da bi sam počeo pisati, sada moraš zaboraviti sve te stihove.“ Priča zvuči prestrogo, ali bez obzira na to da li je autentična ili nije – ona ilustrira opće stanje toga vremena. Zapravo, priča je unekoliko i optimistična, jer ipak otvara perspektivu unovljenjima, ma koliko ona bila tradicijom obilježena. Drugi filolozi nisu bili ni toliko velikodušni, jer svojim zahtjevima nisu ostavljali mogućnost da

---

<sup>35</sup> Esad Duraković, *Orijentologija...*, op. cit., str. 298

se stihovi uopće zaborave: preporučivali su da se podražavaju, i mnogi pjesnici koji su se povinovali takvom autoritetu ostali su epigoni.“<sup>36</sup>

Navedeni primjer može se jako dobro primijeniti i na Šawqīja. Čitajući djela klasičnih pjesnika i baveći se njima, on nije pronalazio motive kao izolirane stavke, kao produkt nečije kreativnosti. Nipošto to nisu bile ideje kao prdukt nečije imaginacijske snage i volje. Baš suprotno, on se oslanjao na cjelokupnu tradiciju i rezervojar motiva koji je u njoj. Više ne govorimo o ideji i kreativnosti, već oponašanju kroz formu. Tim postupkom, podražavanjem klasičnih autora, on je dvostruko bio zaronjen u tradiciju. Dakle, klasični autori su pisali pod velom tradicije, a Šawqī je oponašajući njih, na još upečatljiviji način bio pod njenim utjecajem.

Velika borba između normativnosti koja je uvjetovala besprijeorne kaside u pogledu rime i metra, te kreativnosti jedinke i snagu imaginaciskoga koju je donosilo i potenciralo moderno doba, trajala je dugo vremena.

„Tek 1948. godine javljaju se pjesme pisane u tzv. slobodnom stihu. Dvoje iračkih pjesnika – Nazik al-Malaika i Abdulvahhab al-Bajjati – tada su svojim pjesmama u slobodnom stihu izazvali pravu pometnju u arapskoj književnosti i njihove pjesme dočekane su među tradicionalistima kao istinska blasfemija.“<sup>37</sup>

Uočljivo je da tematske varijacije prisutne kod Šawqīja nisu imale toliko negativan odjek kao što je to bilo sa promjenom forme. Zaključujemo da, uprkos jedinstvu forme i sadržaja, pri oponašanju klasičnih autora pjesnici su prije svega morali paziti na formu i njeno glačanje, pa tek onda na sadržaj.

---

<sup>36</sup>Isto, str. 240

<sup>37</sup>Isto, str. 301

## 6.1. Tematsko posuđivanje Šawqīja od al-Buḥturīja

Šawqī je bio tematski blizak brojnim klasičnim pjesnicima kao što je ranije navedeno. Za ovaj rad, izdvojili smo tematsku bliskost između njega i čuvenog pjesnika al-Buḥturīja. Svako poređenje pjesnika sa bliskom tematikom donosi pitanja da li se radi o slijepom sljeđenju, prikrivenoj imitaciji ili nečemu drugom. Smatramo da je kod poređenja ova dva pjesnika bitno poznavati termin *mu'āraḍe*.

*Mu'āraḍa* se generalno razumijeva kao „imitacija“ u klasičnoj arapskoj književnoj tradiciji. *Mu'āraḍa* doslovno znači „opozicija“, „protivljenje“. Odnosi se na pjesmu ili poetsko tradicionalno imitiranje klasičnog modela upotrebom istog metra i rime (često i iste tematske jedinice), pokušavajući prevazići taj model. Postoje različiti stavovi u vezi tehničkih uslova da se bude *mu'āraḍa*. Međutim, tri elementa, metar, rima i tema su glavni ciljevi diskusije. Šawqī koristi metar *ḥafīf*, rimu *sīn* i temu - putovanje do starih mjesta.

„Al-Samā'īl poemu koja se slaže sa ova tri elementa naziva eksplicitnom (*ṣarḥa*) *mu'āraḍa*, dok poema koja se ne slaže u ova tri elementa je implicitni (*ḍimniyya*) *mu'āraḍa*. Neki naučnici uzimaju u obzir da je samo slaganje rime neophodno; drugi smatraju kako se mora slagati u metru i rimi.“<sup>38</sup>

Poredeći al-Buḥturīja i Šawqīja, neminovno se porede al-Buḥturījeva kasida po imenu *Sīniyya* u kojoj on opisuje Īwān Kisru, te kasida u kojoj Šawqī opisuje palaču u Alhambri. Ove dvije kaside imaju veliku poetsku vrijednost, te zbog toga zahtijevaju da ih se poredi jako oprezno, sve u cilju da bi čitalac mogao u njima pronaći elemente genijalnosti i ljepote iskaza. Treba naglasiti da je Šawqī bio pod značajnim utjecajem al-Buḥturīja.<sup>39</sup>

Obično kada spominjemo al-Buḥturīja i Šawqīja u kontekstu poetskog stvaranja, također spomenemo i to da su njih dvojica učestvovala u očuvanju arapske književnosti. Al-Buḥturī je iza sebe ostavio knjigu pod imenom „Poetska značenja“, dok Šawqī iako nije napisao knjigu o književnosti, ipak ju je iščitavao i izučavao neopisivom strašću, te istovremeno i intenzivno pratio književni pokret.<sup>40</sup>

<sup>38</sup>Akiko M. Sumi, „Poetry and architecture: A Double Imitation in the *Sīniyyah* of Aḥmad Šawqī“, *Journal of Arabic Literature* 39 (2008) 72-122, Leiden, 2008, str. 73.

<sup>39</sup>Vidjeti opširnije: Zakī Mubārak, *Aḥmad Šawqī*, Dāral-ḡayl, Bejrut, 1988., str. 110.

<sup>40</sup>Isto, str. 118.

Kada je Šawqī pisao svoju kasidu *Sīniyya* u kojoj opisuje palaču Alhambru kao da se ugledao na poemu *Sīniyya* koju je napisao al-Buḥturī i u kojoj se opisuje Īwān Kisra. Osvrnut ćemo se na pomenutu kasidu, i pokušati istaći bitne elemente koje određuju Šawqīja kao neoklasicističkog pjesnika koji oponaša jednog klasičnog autora po imenu al-Buḥturī.

Za al-Buḥturīja, *Sīniyya* uključuje opis Īwān Kisrā (palača sasanidskih vladara), dok Šawqī opisuje andaluzijske arhitektonske objekte kao što su Velika džamija u Kordobi i palača u Alhambri.

„Ove dvije *Sīniyye* imaju nešto zajedničko; obje opisuju arhitekturu čeznući za izgubljenom prošlošću.“<sup>41</sup>

*Sīniyya* Aḥmada Šawqīja se može posmatrati kao dvostruka imitacija: pjesme i arhitekture. „Imitacija“ se ovdje koristi kao prijevod *mu'āraḍa* i kao književni izraz. Imitacija kao književni izraz može imati dva značenja u modernome shvatanju tog termina. Prvo značenje je „kopiranje ili adaptacija umjetničkog ili književnog načina“, što se također može smatrati kao prijevod termina *mu'āraḍa*, a drugo značenje je „prikaz vanjske stvarnosti“. U jednu ruku, Šawqījev rad je doslovno imitiranje neoklasicističkog pjesnika koji imitira klasične pjesnike. To je također i opis i imitacija vanjske realnosti andaluzijske arhitekture. Činom dvostruke Šawqījeve „imitacije“ formira se „oživljavanje“ Buḥturījevog djela i andaluzijskih spomenika. Taj čin pokušava da rekonstruira izgubljenu prošlost, prvo kroz verbalnu imitaciju verbalnog umjetničkog stvaranja, a drugi kroz verbalni opis arhitektonskih spomenika.<sup>42</sup>

Posmatrajući Šawqījevu poemu i pomenute elemente kojima se on koristio, neophodno je preciznije pobrojati tematske posuđenice od al-Buḥturīja. To se vidi na mnoštvu mjesta: autorovo žaljenje za lošom srećom u prošlosti, značaj njegovog potovanja, autorova iluzija prilikom gledanja ostataka građevine i razbijanje te iluzije, kontrast između sadašnjih napuštenih i prošlih naseljenih građevina, autorova pohvala veličanstvene civilizacije građenja građevina koje više ne postoje i način na koji ljudi to vrednuju.<sup>43</sup>

Šawqījev opis andaluzijskih monumentalnih građevina Velike džamije u Kordobi i Alhambre je prikaz vanjske stvarnosti, prikazujući blijedu staru slavu; međutim, on je svojom *Sīniyyom*

---

<sup>41</sup>Akiko M. Sumi, „Poetry and architecture...“, op. cit., str. 73

<sup>42</sup>Isto, str. 74

<sup>43</sup>Isto, str. 87-88

preradio i Sīniyyu al- Buḥturīja, te indirektno rekonstruisao i al-Buḥturījevu Īwān Kisru.<sup>44</sup> Dakle, ne samo da afirmira tradiciju kao takvu, već i svojom kasidom afirmira kasidu pjesnika kojeg on oponaša. Kazat ćemo onda da posuđivanje od al-Buḥturīja, kako na nivou forme, ali i sadržaja u djelimično promijenjenom obliku, omogućava Shawqīju da oživi Sīniyyu al-Buḥturīja.

Ono što on rekonstruirao je prošla slava arhitekture. To je upravo cilj i al-Buḥturīja: izraziti patos i nostalgiju za izgubljenom veličinom. Šawqī je podjednako bio svjestan analogije između poezije i arhitekture kao i utjecaja arhitekture na poeziju. Priznavajući značaj arhitektonskih motiva u al-Buḥturījevoj poemi, Šawqī uspijeva preraditi njegove glavne teme i tehnike na svoj način unutar tradicije *mu'āraḍa*, tako da je on rekonstruisao i prošlu slavu Abasidske poezije.

Ove posudbe ukazuju da je Šawqījeva glavna tema, monumentalne građevine u Andaluziji, svojevrsan duplikat glavne teme kod al- Buḥturīja, a to je Īwān Kisrā. Ipak, Šawqī je preradio neke njegove motive i tehnike kako bi ih uklopio u vlastitu poetsku shemu. U prvom dijelu, al-Buḥturī izražava svoju tugu zbog vlastite nesreće i kivanost ka svom prethodnom zaštitniku, dok Šawqī proširuje svoju tugu u egzilu i pretvara je u osjećaj želje i strasti ka svojoj domovini. Al-Buḥturī koristi u svojoj pjesmi vino kao motiv u cilju jače predodžbe imaginarnog svijeta, dok Šawqī ne pribjegava ovom motivu, već koristi arhitektonske motive za stvaranje iste imaginacije.

„Osim toga, al- Buḥturī hvali boravišta Sasanida koji nisu bili njegov narod, dok Šawqī slavi ostavštinu Arapa u islamskoj Španiji, i koje on prepoznaje kao svoj narod. Uprkos ovim pojedinostima u kojima se razlikuju, jasno je da se Šawqījeva tematska shema uveliko oslanja na rad al- Buḥturīja.“<sup>45</sup>

Uvod Aḥmada Šawqīja u njegovu *Sīniyyu* pod naslovom „Putovanje u Andalus“ u formi rimovane proze, *sağ'*, objašnjava da je poema bazirana na njegovom iskustvu s putovanja u Andalus krajem 1918. ili početkom 1919. godine, dok je bio u prognanstvu u Barseloni, u Španiji. Dvije stvari u uvodu zaslužuju da ih se podcrta. Prvo, za Šawqīja, čin stvaranja poeme je analogan izgradnji zgrade. Ovo se direktno odnosi na poetske radove Buḥturīja o arhitekturi. Šawqī koristi nekoliko stručnih termina i izraza koji se inače koriste u arhitekturi. Drugo, Šawqī pokušava da dokaže rječitost Buḥturīja, koja je po njegovom mišljenju dragocjenija i primamljivija za istraživanje negoli sadašnja građevina Īwān Kisra. „Implicirajući rivalstvo

---

<sup>44</sup>Isto, str. 118

<sup>45</sup>Isto, str. 89

između poetske kreacije i arhitektonske građevine, on ističe superiornost poetske ljepote Īwān Kisra u poređenju sa fizičkom konstrukcijom Īwān Kisra.“<sup>46</sup>

Al-Buḥturī u svojoj pjesmi kaže:

*Ja pomiren sam sa sudbom nesretnom mojom*

*Kao što i žalim za porušenim boravištem Sasanida.*

*To bijaše jedno vrijeme napredno i sretno mjesto*

*A potom ono postade mjestom saućešća i utjehe.*

Šawqī također kazuje da građevine u Andaluziji liječe njegove rane uzrokovane jadnim stanjem u izgnanstvu iz domovine Egipta, baš kao što Īwān Kisrā liječi rane al-Buḥturīja. Tako Šawqī kazuje u svojoj *Sīniyya*:

*Upitaj Egipat da li je srce moje utjehu našlo od nje,*

*Ili će vrijeme ozdravljenja vidati ranu moju*

Šawqī također u *Sīniyyi* pjeva ovako:

*Īwān Kisrā je podsjetila al- Buḥturīja,*

*I palače ‘Abd Šams (Palače Umajada) su izliječile me.<sup>47</sup>*

Al- Buḥturī počinje svoju *Sīniyyah* osjećanjem dosade od života i žaljenjem na vrijeme, a sve to zbog toga što njegova tendencija nije bila usmjerena ka društvu, već ka samome sebi. Kada je Šawqī u pitanju, on svoju *Sīniyyah* počinje dijelom koji izražava svu njegovu savjest i koji je

---

<sup>46</sup>Isto, str. 75

<sup>47</sup>Op. cit., str. 88

preplavljen čežnjom za Egiptom i nostalgijom za Nilom. On kao da govori o sebi, kao da priča o svojoj hrabrosti. Međutim, u stvarnosti on osjeća bol jer njegova zemlja trpi nasilje i okrutnost progona. On plače zbog mjesta njegove mladosti i perioda djetinjstva, kao što navodi to na početku svoje *Sīniyya*:

*Smjena dana i noći uništava sjećanja,*

*Podsjeti me na mladost i dane bliskosti*

*Opiši mi trenutak mladosti,*

*Koji je stvoren od mašte i ludosti*

*Otpuhano je to poput razigranog istočnog vjetra,*

*I prošlo poput slatke doze ili zadovoljstva uzetoga*

Potom počinje govoriti o Egiptu, te kaže:

*Upitaj Egipat da li je srce moje utjehu našlo od nje,*

*Ili će vrijeme ozdravljenja vidati ranu moju*

*Kad god noć prođe još nježniji postaje,*

*Iako su noći poznate da teške biti mogu*

*Moje srce samo što ne poleti, kada se parobrodi, u prvom dijelu noći,*

*Začuju i zvuke svoje puste nakon što zvona njihova čuju se*

*Poput monaha čije srce pogledom brodove prati,*

*I kad god se zanjišu, šire vijesti zvona koja zvone*

*O kćeri mora, otac tvoj tvrdica nije,*

*Pa zašto toliko želi da vas skrije i skloni od drugih?*

*Zašto su stabla veličanstvena zabranjena slavujima,*

*Dok pticama drugih vrsta ona dozvoljena su*

*Svi ljudi imaju pravo na dom svoj,*

*Sem' onih koji podlo i besramno do njih dolaze*

„Na ovaj način on se protivi svakom vidu tlačenja i ugnjetavanja, protivi se tiraniji i biva pogođen i razočaran onima koji ohrabruju ovakav način ophođenja prema čovjeku.“<sup>48</sup> Zar nije očigledno da on diže svoj glas protiv terora i neljudskosti? Zar se njegova ljubav prema domovini nije preobrazila u netrepeljivost ka onima koji ga prognaše iz nje? Poštujući formu kao sekvencu iz tradicije koju preslikava na svoju pjesmu, Šawqī se ovdje izdigao iznad tematske imitacije. Gotovo da ga ovdje možemo posmatrati kao društveno angažiranog pjesnika koji ne ostaje nijem na dešavanja oko sebe.

Pjesnik ne može da podnese gledati Egipat kao mjesto koje je postalo tuđina za svoje ljude, i istovremeno postalo domom za tuđince. Pjesma je puna senzibiliteta, puna osjetilnoga koje pjesnik pokušava prenijeti na čitaoca. Naizgled obične i svakodnevne stvari autora čine željnim rodne grude. U njemu se javlja osnovni domoljubni osjećaj kojeg je izvanredno pretočio u stihove svoje pjesme.

---

<sup>48</sup> Zakī Mubārak, *Aḥmad...*, op. cit., str. 131

*Moj dah je kotao, a srce moje jedro*

*S njima putujem i usidren bivam suzama dok se umivam*

*Usmjeri svoje lice ka svjetioniku onome*

*I ka kursu luke aleksandrijske što međ' Ramlom i Maksom nalazi se*

*Domovino moja! Ako bijah ometen i rajom samim*

*I tada bi moja duša me dovela nazad tamo gdje pripadam*

Navodeći tačne lokalitete kojima se prisjeća velikog kulturnog i historijskog nasljeđa Egipta, on precizira i izdiže na viši nivo svoju ljubav i privrženost domovini. U jednom od stihova on kaže:

*Nil presječe al-Gaziru, ona stidna postade, i sakri se od Nila ona*

*Mostom između nagosti i haljama prekrivenosti*

*Ko može zamisliti Hamrā' prekrivenu vremenom,*

*Poput rane između ozdravljenja i povratka bolesti*

*Citadela Granade i prebivalište Banū al-Aḥmar*

*Jedna nemarna, jedna obazriva i oštra*

*Nesreće projuriše kroz odaje Hamre*

*Poput glasnika koji objavljuje smrt nečiju u kući vjenčanja*

*Uzeše pod zakup veo časti i*

*probiše prag noćne zabave i bliskih prijatelja*

*Bila su tamo dvorišta bez konja*

*I oslobođena čuvara i noćne patrole*  
*I prebivališta, uprkos prolasku noći, još uvijek su blistava,*  
*Nisu naišli na ponovljenu nesreću noći*  
*I kupole, napravljene od lazulita i zlata,*  
*Koje su poput visokih peta između hlada i sunca*  
*Vidiš sud od lavova na otvorenom prostoru*  
*Koji lišen je gazela i oriksa*  
*Niti ima al- Ğurayya niti njene zvijezde*  
*Lijepo poput mjesecolikih djevojaka*  
*Napravljene od mramora na kojem su lavovi*  
*Čije kandže su tupe i mehke na dodir*  
*Raspršuju vodu po bazenu poput bisera*  
*Koji odskaku do njihovih glatkih prsa*

## 6.2. Način preuzimanja pjesničke teme

Preuzimanja teme i imitacija neke čuvene pjesme često se smatra umjetničkom krađom. Stoga, u ovom poglavlju ćemo se baviti terminom krađe i plagijata koji su za razliku od našeg poimanja, u ovakvoj književnosti shvaćeni na potpuno drugačiji način. Nisu uzeti kao primarno negativni već suprotno. Oni su pohvalni, afirmirajući na više načina. Prema tome ih treba detaljno objasniti u kontekstu gdje oni poprimaju prizvuk nečeg pozitivnog.

„Moderna arapska književnost za plagijat koristi termin *al-iḥtiyāl*. Češće od ovoga, za plagijat se koristi termin *al-intiḥāl*. Ova riječ znači *poslužiti se lukavstvom (varkom protiv nekoga; obmanuti; stoga je ona veoma podesna da izrazi suštinu plagijata. Dakle, plagijator u značenju arapske riječi *al-iḥtiyāl* je osoba koja se služi lukavstvom ili prijevarom da bi dio djela, ili cijelo djelo koje pripada drugome, predstavila kao svoje. Semantički „epicentar“ termina/leksema *al-iḥtiyāl* je *prijevara, obmana*. Moderna poetika ima potpuno drukčije poimanje umjetničke vrijednosti od onoga u staroj arapskoj književnosti, a to znači da moderna, za razliku od stare, ne prihvaća književne *krađe* ili *pozajmice* u klasičnom značenju. Dakle, pjesnik u klasičnom dobu nije se morao služiti obmanom da bi koristio ista poetska sredstva koja su koristili i njegovi preci ili savremenici. Štaviše, pjesnik je javno i ponosno uzimao elemente tuđih djela. U tome nema traga lukavstvu kao nečasnom djelu ili namjeri.“<sup>49</sup>*

Iščitavanjem Šawqījeve poezije zaključujemo da on nije puki imitator i neinovativni pjesnik koji je samo imitirao klasike arapske poezije. Kao što smo vidjeli u *Sīniyyi*, Šawqī je, svojom replikom na al-Buḥturījevu kasidu, uspio da uzimanjem forme i tematskog okvira od al-Buḥturīja oplemeni svoju kasidu.

Upravo je jedan od njegovih, kao i ciljeva drugih neoklasicističkih pjesnika preuzimanje *tuđih* motiva u cilju dvostruke afirmacije, vlastitoga djela i onoga iz kojeg se posuđivalo. Dakle, ne govorimo o klasičnom pojmu krađe radi vlastite, već kolektivne koristi. „Riječ *al-sariqa* ima negativno značenje (krađa), ali ona se razlikuje od riječi *intiḥāl/iḥtiyāl* utoliko što njen krajnji cilj ipak nije da se ukradenō *javno predstavlja* kao da nije ukradeno, te da se takvim predstavljanjem postigne afirmacija subjekta i „njegova“ djela, odnosno da se tako priskrbi *javna vrijednost*.

---

<sup>49</sup> Esad Duraković, *Orijentologija...*, op. cit., str. 319

Krađa u principu ne teži javnoj afirmaciji kao svom osnovnom cilju, iako se i ona vrši zbog određenog interesa. Štaviše, suštinska namjera krađe sadržana je u zatajnosti.“<sup>50</sup>

Elaborirajući odnos pitanja posuđivanja, plagiranja i sarađivanja u tradicionalnome pjesništvu, Duraković donosi jedan presudan zaključak koji se mnogostruko odnosi na Šawqījevo pjesništvo i pitanje književne imitacije: „Jasno je da je značenje riječi *al-sariqa* (krađa) ovdje toliko pomjereno semantički da to više nije krađa u uobičajenom značenju. Poetika i njena kritika su opisānī odnos prema djelima prethodnih pjesnika definirale tako da se više nije moglo govoriti o književnim krađama ,već o transformaciji motiva čiji osnovni cilj je usavršavanje tradicije. Stoga je takav postupak pohvalan i značenje riječi *krađa* potpuno je semantički „izmješteno“. U tom kontekstu riječ *al-sariqa* mnogo je bliža riječi *pozajmica (ahd)* koja je često korištena kao sinonim.“<sup>51</sup>

Međutim, postoji nešto što treba navesti u vezi s tim. Prvo, neke od Šawqījevih pjesama o javnim temama (kao što su njegovi panegirici) izgrađene su na način da je ljubavni preludij lahko izdvojiti i u tim slučajevima on ispunjava svoju funkciju: stvara pogodnu atmosferu uspostavlajući blisku vezu sa čitaocem, evocirajući emocionalne reakcije ga čini prijemčivim i priprema ga za političku ili društvenu poruku o nekom bitnom problemu trenutno. Drugo, ne počinju sve pjesme tim uobičajenim preludijem. Kada je u pitanju gorući problem pjesnikova ozbiljnost i angažovanost je takva da se eliminira preludij i odmah prelazi na temu, kao što je na primjer u njegovoj pjesmi o odlasku Lorda Kromera ili u *al-Mu'tamar (Konferencija)* u kojoj on slavi povod konferencije svih stranaka koju je sazvaio egipatski lider Sa'd Zağlūl 1927. godine s ciljem da sačuva ustav.<sup>52</sup> Vidimo da i Šawqī preuzima sve elemente sasvim dosljedno, izuzev u iznimnim situacijama kada poruka koju želi prenijeti dominira nad formom. Opet, to su rijetke situacije koje svojom pojavom samo potvrđuju ustaljeno pravilo dominacije forme nad sadržajem.

„Filolozi i filološki kritičari postavljali su kao jedan od osnovnih zadataka da pjesnik poznaje tzv. *riwāyāt*, odnosno da poznaje usmenu poetsku tradiciju, te se očekuje da njegove pjesme budu u relativnoj srazmjeri sa ovladavanjem tradicionalnim pjesništvom: on je morao poznavati poetske motive u tradiciji, poetske žanrove, metrikom je morao vladati savršeno, i općenito – bio

---

<sup>50</sup>Isto, str. 322

<sup>51</sup>Isto str. 326

<sup>52</sup>Vidjeti opširnije: Mustafa Badawi, *A Critical ...*, op. cit., str. 34

je dužan da mnogo zna o tradicionalnoj formi kao poetičkoj kategoriji, ali i o njenim pojedinačnim ostvarenjima – svim tim morao je temeljito ovladati.“<sup>53</sup>

Pjesnik je imao obavezu da preuzima elemente tradicije i stalno se takmiči sa njom. Prema tome ne možemo govoriti o dobrovoljnom preuzimanju tih elemenata, već kao o nužnom postupku koji je značio i ulazak u priznati svijet pjesništva.

### 6.3. Podražavanje u poeziji o poslaniku Muhammedu, a.s.

Zanimljiv događaj vezan za temu koju obrađujemo desio se prilikom manifestacije *Sezona poezije (Mawsim al-ši'r)* koja je održana 1963. godine na institutu u Damjeti u Egiptu. Tu je Aḥmad Šawqī izveo svoju poznatu kasidu *Nahğ al-burda*. Četiri bejta koja se navode u toj kasidi imaju iste motive kao oni koje je navodio pjesnik Muḥammad al-Asmar, egipatski pjesnik koji se rodio 1900. godine. Kritičar Ahmad Zaki smatra da nema nečega lošeg u „krađi“ ako se ispuni uslov da se ono što biva ukradeno od poezije i njenih motiva, „upakuje“ na bolji i ljepši način negoli je to prvotno učinjeno. Autor dalje smatra da je Aḥmad Šawqī upravo uradio to, a Šawqīju još više ide u prilog činjenica da se al-Asmar rodio 1900. godine, dok je *Nahğ al-burda* ugledala svjetlo dana 1909. godine, tako da i sa te strane je prostor za sumnju znatno smanjen.<sup>54</sup> Vratićemo se na tvrdnju da je Šawqī sami motiv pjesme uzeo od al-Asmara. Ipak, u okviru onoga kako se u klasicizmu posmatralo na „krađu“, odnosno posuđivanje tematskih elemenata, možemo kazati da je Šawqī djelovao unutar tradicijskih normi. Upravo to autor primjećuje, te navodi da i potencijalno uzimanje elemeneta nema negativne konotacije. Dakle, pokušao je uzeti pojedine elemente samo iz razloga da bi ih oplemenio, a na taj način i afirmisao tradiciju. Zbog toga ne bismo mogli kazati da je Šawqī „ukrao“ nešto od al-Asmara, već da je djelovao po pravilima tradicije uz stalni imperativ da se takmiči sa njom.

---

<sup>53</sup> Esad Duraković, *Orijentologija...*, op. cit. str. 321

<sup>54</sup> Isto, str. 288

## ZAKLJUČAK

Aḥmad Šawqī je najznačajniji autor neoklasicizma u arapskoj književnosti, a time i najautentičniji predstavnik tog perioda arapske književnosti.

U ovom radu obrađivali smo temu neoklasicizma uopće, kao i neoklasicizma u arapskoj književnosti. Posebno smo se osvrnuli na književni opus Aḥmada Šawqīja, kao jednog od glavnih predstavnika neoklasicizma u arapskoj književnosti. Uvidjeli smo da je pristup neoklasicističkoj poeziji Aḥmada Šawqīja bitan pri vrednovanju te poezije. Važno je naglasiti da je Aḥmad Šawqī daleko od pukog podražavanja klasičnih autora, a posebno podražavanja kakvim je ono prikazano u europskoj književnoj kritici.

Šawqījeva poezija zrcali brojna načela poetike neoklasicizma. To se prvenstveno odnosi na vraćanje klasiци u pogledu forme. Šawqī je brižno čuvao formu i strukturu klasične kaside. U brojnim pjesmama on pokušava „vratiti“ i formu i duh stare kaside. U drugim pjesmama on inovira u smislu sadržaja jer ga modernizira. Također, njeguje i stare žanrove, posebno elegije i pohvalnice, ali se posvećuje i novim žanrovima kao što je historijska i socijalna poezija.

Poredeći Šawqījevo pjesništvo sa drugim pjesnicima poput al-Buḥturīja vidjelo se da on podražava svoje uzore, ali čini to na poetološki prihvatljiv način, a ne u formi slijepog slijeđenja i neinovativnog preuzimanja ili putem plagiranja. U tome se prepoznaje zadržavanje klasičnog odnosa prema poeziji, odnosno nastavak pozitivnog poimanja „umjetničke krađe“. Cilj takvog Šawqījevog odnosa bio je da se istakne kolektivitet i neupitna veličina tradicije koju pravac neoklasicizma nastoji ponovno naglasiti.

U pjesništvu Aḥmada Šawqīja možemo prepoznati brojna poetička načela neoklasicizma, ali kroz njegovo djelo ponovo se podsjetiti na slavu arapske pjesničke klasike što dodatno kazuje o veličini njegovog pjesničkog djela.

## SAŽETAK NA ARAPSKOM JEZIKU

### المخلص

يتناول هذا البحث شعرية الكلاسيكية الجديدة في شعر أحمد شوقي. شوقي كان واحداً من أشهر الشعراء في العصر الحديث. كان يشجع في عمله القيم الكلاسيكية للشعر العربي. كان يستخدم كثيراً الهيكل الكلاسيكي للقصيدة. وعلاوة على ذلك ، كان يستخدم نفس الأغراض الشعرية. واحداً من بين العديد من اشعراء الكلاسيكين اختار شوقي البحتري أن يتبعه و يتنافس معه شعريا. مع الابتكار الطفيف ، تمكن شوقي من إعادة إظهار هالة ذهبية من الشعر العربي الكلاسيكي في السياق الحديث.

## IZVOR:

Šawqī, Aḥmad, *Šawqīyyāt*, Dār al-‘Awda, Bayrūt, 1988.

## LITERATURA:

1. Allan, Michael, *How Adab Became Literary: Formalism, Orientalism and the Institutions of World Literature*, *Journal of Arabic Literature*, br. 43., god. 2012., Leiden, 2012.
2. Asfour, John Mikhail, *An Anthology of Modern Arabic Poetry 1945-1984 With a Critical Introduction*, The Department of English McGill University, Montreal, 1984.
3. Badawi, Mustafa, *A Critical Introduction to Modern Arabic Poetry*, Cambridge University Press, New York, 1975.
4. Bošković, Ivan, *Hrvatska književnost neoklasicizma i romantizma*, Filozofski fakultet Split, Split, 2007.
5. Burzyńska, Anna, Markowski, Michael Paweł, Sa poljskog prevela: Đokić, Ivana, *Književne Teorije XX Veka*, Beograd, Službeni glasnik, 2009.
6. D’Aflito, Izabela, *Savremena arapska književnost*, Zavod za udžbenike, Beograd, 2012.
7. Duraković, Esad, *Orijentologija, Univerzum sakralnoga teksta*, Tugra, Sarajevo, 2007.
8. Gabrijević, Frančesko, *Arapska književnost*, Svjetlost, Sarajevo, 1985.
9. Jansson, Anna, *Modern Arabic Poetry – A prosodic Analysis of Three Modern Arabic Poems*, Univerzitet Goteborg, Gotebor, 2010.
10. al-Dusarī, Māgid bin Marzūq bin ‘Abdullāh *Al-Ḥikma fī šī ‘ri Šawqī*, 2008.
11. Moreh, Samuel, *Studies in Arabic Literature – Supplements to The Journal of Arabic Literature*, E. J. Brill, Leiden, 1976.
12. Mubārak, Zakī, *Aḥmad Šawqī*, Dār al- ġayl, Bejrut, 1988.
13. Solar, Milivoj, *Teorija književnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
14. Sumi, M. Akiko, “*Poetry and architecture: A Double Imitation in the Sīniyyah of Aḥmad Šawqī*” u: *Journal of Arabic Literature*, br. 39., god. 2008., Leiden, 2008.

## APPENDIX

### OTVARANJE BANKE

Ova poema je bila prezentovana tokom proslave postavljanja kamena temeljca Egipatske banke u maju 1925. godine.

*Životni događaji jutrima i noćima nas vode*

*Mi to poričemo, i puštamo da budu vođe*

*Zahvaljujemo im se - a za žrtve nije ih briga*

*Stav i borba za njih su beskorisna igra*

*Prokleo ih Bog, fikciju su nam prodali*

*Iz snova – a jedinstvo su kupili*

*Jučer smo išli da ih upoznamo svi zajedno*

*A danas ih upoznajemo pojedinačno*

*Skrenuli su nas od reformacije dok*

*O korupciji prestade rasprave tok*

*Došlo je do nas tako, ali do utočišta tvrđave ne dođosmo*

*U susret im krenuli, ali streljivo ne nađosmo*

*Onaj ko sa predatorima, bez kandži il' kljova, susreće se*

*Naprsnut će il' kao blijeda slika ukazat se*

*Dok sa samita prava mi smo silazili*

*Za suverenitetom pod kontrolom odoše naše misli*

*A kad se nismo uspjeli suočiti sa sabljom*

*Povedosmo raspravu za koricom njenom*

*Rekli smo riječi koje su lažne*

*Koje od neistine došle su – pa u istinu prešle*

*I nakon jednog stoljeća kada bi se vratili*

*Za njihovim knjigama i tintom mi bi žalili*

*Koliko je čarolija za neko vrijeme do nas došlo*

*Pa nestaje nam međ' očima, kazujući oštro:*

*„Neprijatelju čestitat ćemo glede zemlje ove,*

*Ako u dolasku na zemlju konfliktnu on vidi rješenje.“*

*I dovraga nek idu suverenitet i ekselencija*

*Ako smanjuje se time bliskost i prijateljstva*

*A mi omladinu sa tamom skupa prevarismo*

*Kojom mi i tama prevarismo omladinu*

*Te ako krenu za njom, mogli bi izborit se*

*Sa voljom koja veličinom zove se*

*Za neke događaje u životu spremi strpljenje*

*A ponekad inat nek prevagne*

*I protivi se oštrim sabljama misli*

*I na kultiviran način to smisli*

*Mi smo nazirali sreću tu kraj nas*

*Ipak, otišla je, kada nam je čula glas*

*A sreća nije ništa drugo nego genij jedan*

*Koji odmoru i iskrenosti je predan*

*A mi smo sinovi prevarantskog doba*

*Mijenjamo se poput trgovca koji mijenjajući odluke tamo-amo hoda*

*Ako sluge čekaju na tržištu ovo doba*

*Ono kupit će tržište, ili prodat svoga roba*

*Ako su u knjizi prošlosti, ono voli osjećanja*

*Dok za suze u očima drugog, nema ni trunke poštovanja*

*Šta čini pa u ustav povjerenja imamo?*

*To što racionalnost njegove moći i granice mi vidimo*

*"Abu al-Faruk", Mi za uslugu ga možemo zamoliti*

*Ne bojeći se da će dato natrag sebi uzeti*

*S ponosom spominjemo ime njegovo*

*A prethodno nadimak "mikado" mu dadosmo*

*Preklinjemo ga, te mudrosti se napismo*

*Pitamo ga i plemenitost dobismo*

*I dalje on je voljen, ali i onaj koji muku trpi*

*A za svaku ranu on je melem i zavoj koji krpi*

*Banka „al-Vadi“ teče, i natapa se*

*A oblaci dolaze preko, tako da zasite je vlagom i orose*

*Pozvala je, a toliko živih bića*

*U Egiptu se takmiči za djela dobra*

*Kroz povjerenje i novac podršku im daje*

*A i radinost svoju nikad ne uskraćuje*

*I skupina mladih iz naroda je došla*

*Kao što su i stariji, sagradila i konstruisala*

*Kućne strane su kao ćelija*

*A oni unutar kuće se skupe poput pčela*

*Kakve li kuće u visokom zanosu*

*Iznikle iz zlata - ja ne prihvatam kišu*

*"Ibn Harb" te izgradio polahko*

*Dok je stabilnu bazu zgrade gradio*

*I ne može se čvrsta zgrada očekivat'*

*Ako graditelj nije pokazao visprenost*

*On je izgradio kuću koju smo navikli vidjeti*

*Poput želje osobe koja sanja ili kao ruševine*

*Ni želje ljudske nisu baš daleke*

*Ako slijede zanose visoke*

*Te nisam vidio bolje od Božije snage*

*Sile koja veća od čovjeka je, ako on to hoće*

*Odselila se dok su ljudi bili u sumnji i dvojbi*

*Biti prva cilj joj je, preko konja koračala ona bi*

*I bila je osporena zbog toga, sve dok se nije završila zgrada*

*A biti osporen stanje je bilo kojeg restauratora*

*Pakost postaje lahka i od najgoreg neprijatelja*

*Ako vođa bori se i ne žali svoga truda*

*Tako su došle kao dan kada zasija*

*Leteći ka orijentu i podižući se visoko*

*Štedimo dragocjeni novac u njima*

*I stavljamo ga na štednju i sigurnim*

*Mi ga uzimamo i na dobitku smo, potom se vrati*

*Kao pčela kada za hranom krene tragati*

*Te nisam vidio zemlju da je plodna kao što je ova*

*A da nije navodnjavana ili gnojivom tretirana*

*Kao ni skladište novca za ljude*

*To će im dati njihov novac i više od toga, ako se nekad vrate*

*Čudno je da smo položili depozit na mjesto porijekla*

*A njenim filijalama zemlja je puna*

*Kao da su dijelovi zemlje zbog svoje čežnje*

*Podigli je kao bazu, prije svake druge baze*

*Te ako bi moja ruka posjedovala sva blaga ovog svijeta*

*Ja bih njene korijene učinio valutom i dijamantima*

*Te ako bi se zvijezde poklopile sa mojim sudom*

*Svjetiljke bih poravnao za nju i učinio ih ležajem*

## OSMAN PAŠA GALIB

Pjesma govori o Osman paši Galibu, koji je bio čuveni doktor i ekspert u biljnoj medicini. Umro je u Parizu 1920. godine.

*Kraljevstvo biljaka ove zemlje*

*Je odjekivalo zbog smrti Galibove*

*Savilo se zbog njega*

*Sa vijencem žalosnim*

*Na stablu se lišće podiglo*

*A potom i jednu stranu spustilo*

*Na sprovodu gdje prirodu*

*Možeš naći međ' onim koji jadikuju*

*I zvijezde zemlje možeš vidjeti*

*Zbog očaja svoga kako počеше se skrivati*

*A suze cvijeća su poput kiše*

*Iz oblaka što neprestano lije*

*I šumarice postadoše ranjene*

*Na obrazima svojim*

*On žrtva medicine je postao*

*Gomilu doktora o tome pitati bi mogao*

*Smrt je uzela najbolje što ima*

*I sada je situacija loša postala*

*On predavač je koji jasno predaje*

*O plodnim sjetvama pričat ne prestaje*

*On je bio protiv tlačenja*

*Protiv neukosti i protiv besmislica*

*I onaj ko svjetlom svojim*

*U tami skrivenoj biva osvjetljenim*

Vodič za ljude je u njegovoj nauci i znanju  
A opet protjeran je ka zapadu  
Bio je cijenjen od strane kritičara  
Koji su od povjerenja  
I bio je onaj koji je predstavljao egipatskog čovjeka  
Zarad sreće koju je narod imao zbog toga što ga ima  
Onome ko sumnju ima reci:  
„Varalice i ljudi slobodna uma nisu isti!“  
Genijalci su (ljudi Badra)  
Oni nemaju loših djela  
U krugovima visokim oni instrument su države,  
Stoga ne degradiraj taj instrument  
Na jedno mjesto su okupili  
Savjesne i izuzetne ljude iz dijaspor  
Za života ovog su veličanstveni  
Kao što su i nakon smrti  
(Osmane), ustani i vidi čudo,  
Bog je mumiju oživio  
Momci iz grobova su izašli  
I djevojaka grupa eto izlazi  
I poslušaj o Egiptu od svih onih  
Koji govore o slavi njegovoj  
I od onih koji pravo svoje traže  
Između spokoja i stabilnosti neke  
I onih koji su to uzeli kao smjernicu (kiblu)  
Tokom učenja i obavljanja molitava svojih  
Svoje očeve naslijediše po  
Vrlim osobinama i kvalitetima njihovim  
Pa ćeš čak moći naći omladinu  
Kako pretekla je očeve u strpljenju  
Vrednujte čovjeka, jer ono što

*Oni ponudili su, cijeniti bi se trebalo  
Reci varalicama, istina već postoji  
I još mnogo toga odmah potom slijedi  
Poslanik misli je došao,  
I bez čuda se nije pojavio  
Ako „Isus“ osjećaja dođe,  
On naciju u život vratit će*